

TÜRKİYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Ödemeler Dengesi Raporu 2014- I

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

İdare Merkezi

İstiklâl Cad. 10 Ulus, 06100 Ankara, Türkiye

Editörler

Ahmet Adnan EKEN, Adnan.Eken@tcmb.gov.tr

Gülbin ŞAHİNBEYOĞLU, Gulbin.Sahinbeyoglu@tcmb.gov.tr

Hazırlayanlar

Mustafa Faruk AYDIN, Faruk.Aydin@tcmb.gov.tr

Barış BABAOĞLU, Baris.Babaoglu@tcmb.gov.tr

Eda ALTUNTAŞ DURSUN, Eda.Altuntas@tcmb.gov.tr

Evrım GÜRLER, Evrin.Gurler@tcmb.gov.tr

Osman Çağatay MUTLU, Cagatay.Mutlu@tcmb.gov.tr

Elif ÖZCAN, Ozcan.Elif@tcmb.gov.tr

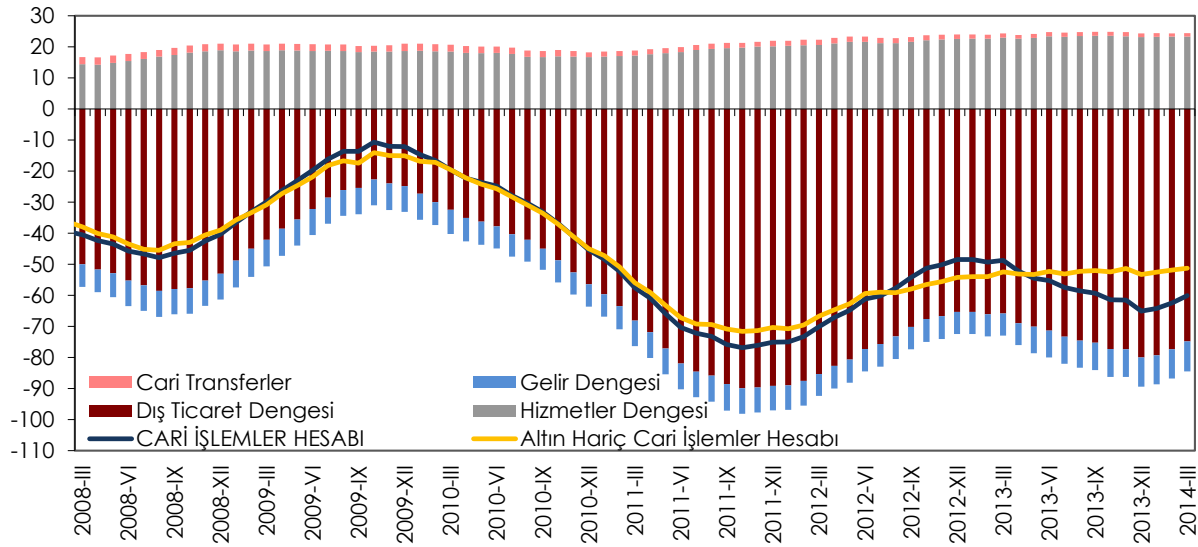
İÇİNDEKİLER

GENEL DEĞERLENDİRME	03	
1. CARI İŞLEMLER HESABI	06	
1.1. Mal İhracatı	07	
1.2. Mal İthalatı	08	
1.3. Küresel Konum	09	
1.4. Dış Ticaret Hadleri	09	
1.5. Hizmetler Hesabı	10	
1.6. Gelir Hesabı	15	
1.7. Cari Transferler	15	
2. SERMAYE VE FİNANS HESAPLARI	16	
2.1. Doğrudan Yatırımlar.....	17	
2.2. Portföy Yatırımları.....	18	
2.3. Krediler ve Mevduat.....	22	
3. EK TABLOLAR	29	
KUTULAR		
Kutu 1.	Rusya ve Ukrayna'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi İstatistikleri Açısından Değerlendirilmesi	11
Kutu 2.	Nicel Gevşeme Programıyla İlgili Beklentilerin Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi	19
Kutu 3.	Net Hata ve Noksan Kalemindeki Güncellemeler	25

Genel Değerlendirme

Cari işlemler açığı, 2014 yılı ilk çeyreğinde azalmıştır. Dış ticaret dengesindeki iyileşme, cari açığı azaltmanın temel nedenini oluşturmuştur. Altın dış ticareti de uzun bir aradan sonra fazla vererek cari işlemler dengesine olumlu katkı sağlamıştır. Net turizm gelirlerinde görülen yatay seyre rağmen, ulaştırma gelirlerinde devam eden yükseliş ile hizmetler dengesi artış eğilimini sürdürmüştür (Grafik 1).

Grafik 1. Cari İşlemler Hesabı ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB).

Altın hariç tutulduğunda, ihracat yılın ilk çeyreğinde artış eğiliminde olmuştur. Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde krizin etkilerinin hafiflemesi ile birlikte iç talebin toparlanma eğilimi göstermesi, rekabetçi seyreden kur düzeyi bu dönemde ihracat artışına katkı yapan temel faktörler olmaya devam etmiştir. Altın ihracatı da uzun bir aradan sonra birinci çeyrekte yükselerek, ihracat artışına olumlu katkı yapmıştır. Öte yandan, bavul ticareti gelirleri de bu çeyrekte toparlanarak ödemeler dengesi tanımlı ihracat kalemindeki artışa katkıda bulunmuştur.

Altın hariç tutulduğunda, ithalat harcamalarında son bir yıldır görülen sınırlı artış eğiliminin yılın ilk çeyreğinde de devam ettiği gözlenmektedir. Bu dönemde, iç talep unsurlarının ılımlı bir toparlanma göstermiş olması ve hava sıcaklığının mevsim normallerinin üzerinde seyretmesi nedeniyle enerji ithalatının yavaşlaması ithalat artış hızını sınırlayan temel faktörler olmuşlardır. Öte yandan, altın ithalatı bu çeyrekte tarihsel ortalamalarının altında seyretmiştir.

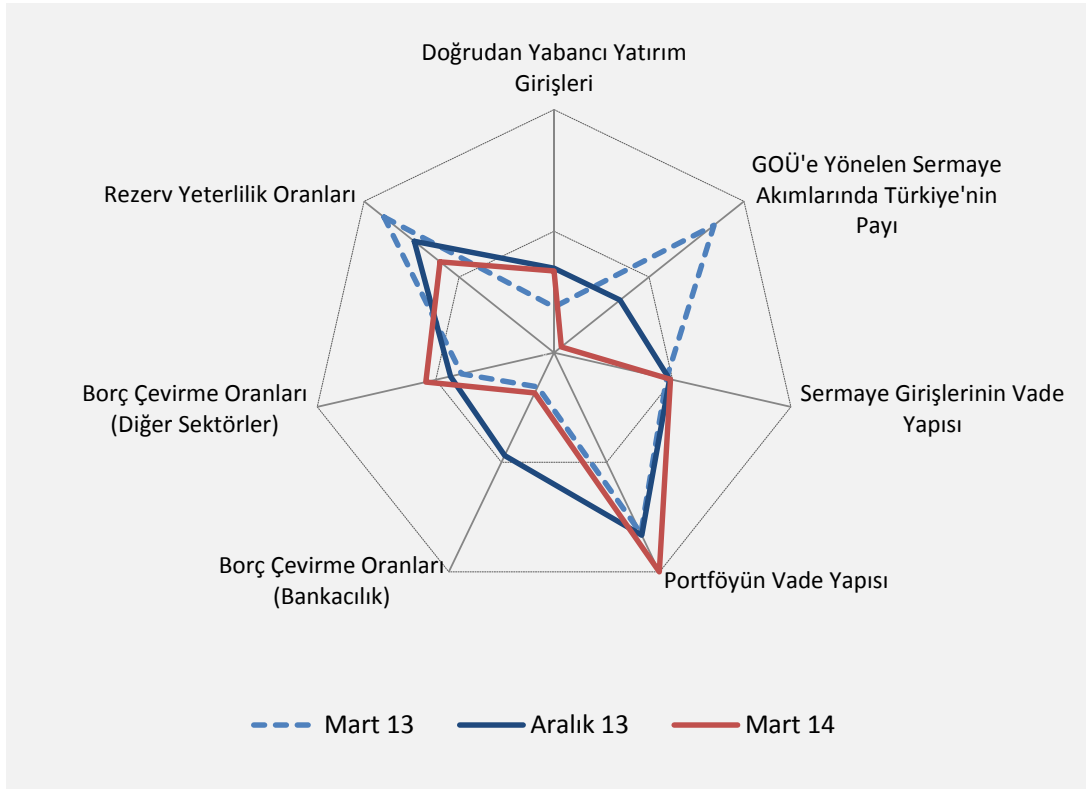
Cari işlemler dengesinin dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan hizmetler kalemi, yılın ilk çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkısı sürdürmüştür. Gelen turist sayısındaki artışa bağlı olarak turizm gelirlerindeki yükselişe rağmen turizm giderlerinin artması net turizm gelirlerinin birinci çeyrekte yatay seyretmesine neden olmuştur. Öte yandan, diğer taşımacılık gelirlerindeki artış toplam hizmet gelirlerinin birinci çeyrekte de büyümesine neden olmuştur.

Cari İşlemler Dengesinin Finansmanı

2014 yılının ilk çeyreği küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği ve iç gelişmelerin de etkisi ile sermaye girişlerinin önemli ölçüde yavaşladığı bir dönem olmuştur. Ödemeler dengesi finans hesaplarına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, bir süredir tarihsel ortalamalarına göre düşük düzeyde seyreden doğrudan yatırımlar 2013 yılının son çeyreğinde başladığı artış eğilimini bu çeyrekte de devam ettirmiştir. Portföy yatırımları ise özellikle TL cinsi enstrümanlardaki azalışın etkisi ile çıkış yönlü gerçekleşmiştir. Diğer yatırım girişlerinde ise gerek bankacılık gerek diğer sektörün borç çevirme oranları 100 düzeyinin üstündeki seviyelerini korumuştur. Öte yandan, yükümlülük ayağında yer alan mevduatlarda geçen yılın üçüncü çeyreğinde başlayan çıkış birinci çeyrekte de devam etmiştir.

Finansman unsurlarının kalitesi yönünden bakıldığında, yılın ilk çeyreğinde diğer sektörün borç çevirme oranı ve portföyün vade yapısı bir önceki çeyreğe ve bir önceki yılın aynı dönemine göre iyileşme gösterirken, gelişmekte olan ülkelere yönelen sermaye akımlarından Türkiye'nin aldığı pay ve rezerv yeterlilik oranları her iki döneme göre gerileme göstermiştir. Diğer göstergeler de bir önceki çeyreğe göre önemli bir değişiklik gözlenmemiştir (Grafik 2).

Grafik 2: Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi

Kaynak: TCMB.

Doğrudan yatırım girişlerinde, uzunca bir süredir devam eden durgun seyirden sonra geçen senenin son çeyreğinde gözlemlenen ılımlı canlanma bu çeyrekte de devam etmiştir. Avrupa ülkeleri kaynaklı doğrudan yatırımların, özellikle birinci çeyrekte sıçrama göstermesi, bölgenin ülkemize yönelik doğrudan yatırımlarda en büyük paya sahip olması nedeniyle önem arz etmektedir (Grafik 3).

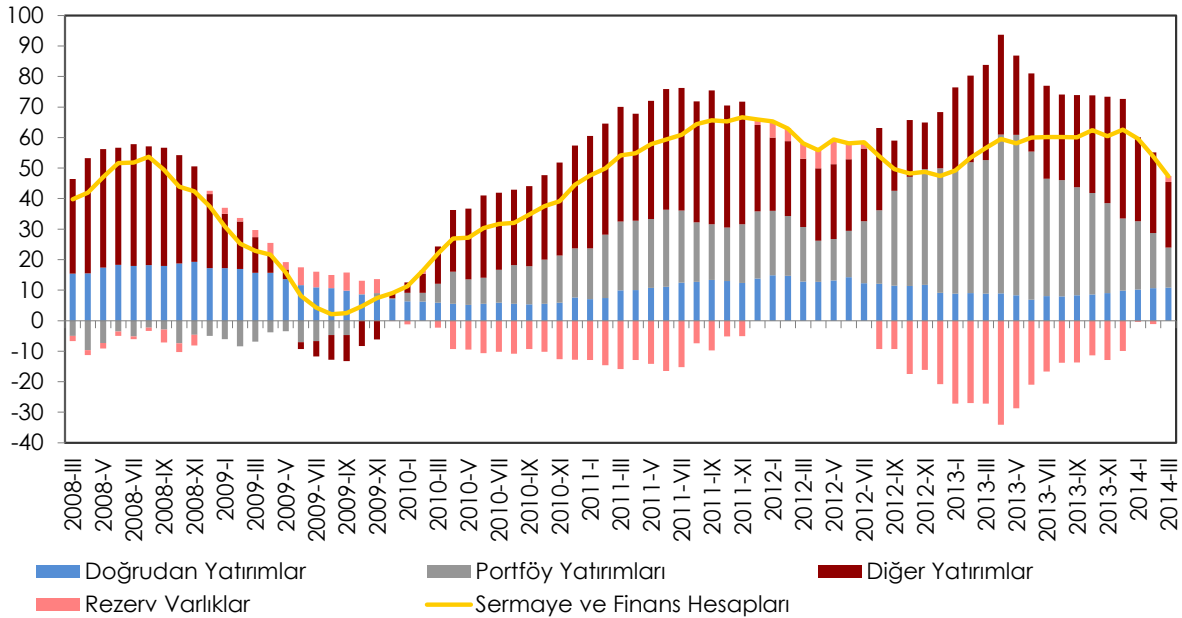
Yılın ilk çeyreği küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği bir dönem olmuştur. Ülkemiz diğer gelişmekte olan piyasalara göre negatif yönde ayrılmıştır. Enstrüman bazında bakıldığında, yurt dışı yerleşiklerin dönem boyunca Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS)'nde satıcı oldukları, bankaların ise yurt dışı tahvil ihraçlarını sürdürdükleri izlenmiştir. Hazine'nin bu dönemdeki Eurobond cinsi ihraçları da, faiz oranlarındaki sınırlı artışa paralel olarak yüksek talep görmüştür. Diğer sektörün ise bu çeyrekte yurt dışı tahvil ihracı olmamıştır.

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2014 yılı ilk çeyreğinde de, arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. Nitekim, bankaların tahvil cinsi borçlanmaları dâhil edildiğinde, bankacılık sektörü borç çevirme oranının 100 seviyesinin oldukça üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Diğer sektörün temelde yatırımlarının finansmanı için kullandığı yurt dışından uzun vadeli kredileri yılın ilk çeyreğinde de -net bazda- giriş yönlü olmuştur. Diğer sektörün borç çevirme oranının toplamda da 100'ün oldukça üzerinde seyrettiği gözlenmektedir.

Ticari krediler ihracattaki artış eğilimine paralel olarak varlık ayağında artış göstermiştir. İthalatın yavaşlama eğiliminde olması ise ticari kredilerin yükümlülük ayağında azalışa neden olmuştur. Diğer yatırım kalemi yükümlülükleri içinde yer alan mevduatlarda geçen yılın üçüncü çeyreğinde başlayan çıkış bu çeyrekte de devam etmiştir. Söz konusu dönemde yerleşiklerin yurt içi döviz mevduatının artış gösteriyor olması, yurt içinde yerleşik bankaların bir tercih olarak bu eğilimi desteklediğini düşündürmektedir.

Sermaye girişlerinin azalması ve Ocak ayı içinde Merkez Bankası'nın piyasalara doğrudan satış yönlü döviz müdahalesinde bulunmasının etkisiyle resmi rezervler birinci çeyrekte gerilemiştir.

Grafik 3. Sermaye ve Finans Hesabı ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

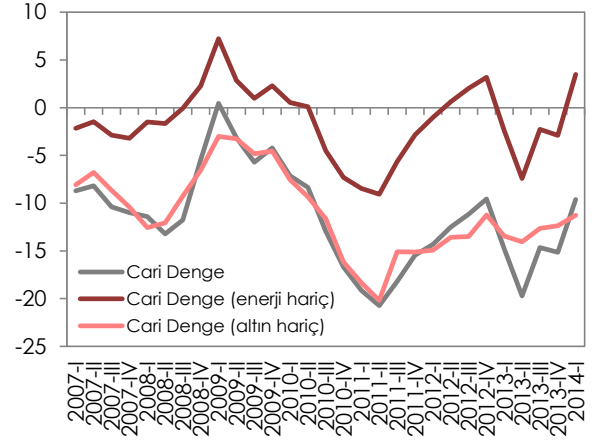

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, cari işlemler açığının 2014 yılının ilk çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla belirgin olarak iyileştiği gözlenmektedir. 2013 yılı genelinde 11,8 milyar ABD doları eksi bakiye veren net altın ihracatı, yılın ilk çeyreğinde pozitif bakiye vermiş ve cari denge dinamiklerini etkileyen önemli faktör olmaya devam etmiştir. Nitekim, altın ticareti etkisi arındırıldığında, yılın ilk çeyreğinde cari açıktaki iyileşmenin daha sınırlı düzeyde olduğu dikkat çekmektedir.

Cari dengenin en önemli bileşeni olan dış ticaret açığı (mevsimsel düzeltilmiş) yılın ilk çeyreğinde net altın ihracatının etkisiyle belirgin düzeyde iyileşmiştir. 2013 yılının son çeyreğinde dış ticaret açığı bir önceki çeyreğe kıyasla 0,9 milyar ABD doları artarak 24,5 milyar ABD doları seviyesine ulaştıktan sonra, 2014 yılının ilk çeyreğinde, 5,0 milyar ABD doları gerileyerek 19,5 milyar ABD doları seviyesine gerilemiştir.

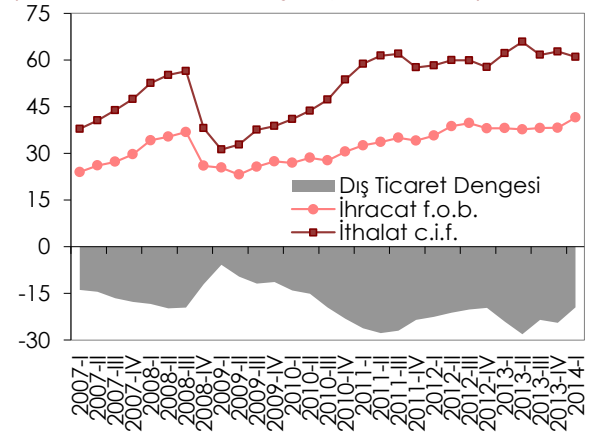
Altın hariç tutulduğunda, dış ticaret açığının yataya yakın bir seyir gösterdiği dikkat çekmektedir. Mevsimsellikten arındırılmış ve altın hariç dış ticaret açığında, yılın ilk çeyreğinde, 0,5 milyar ABD doları seviyesinde sınırlı bir daralma gerçekleşmiş ve açık 21,1 milyar ABD doları seviyesine inmiştir. Söz konusu seviye 2013 yılı ortalaması olan çeyreklik 22,1 milyar ABD doları açığın altında yer almaktadır.

Grafik 1. Cari İşlemler Dengesi
(mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

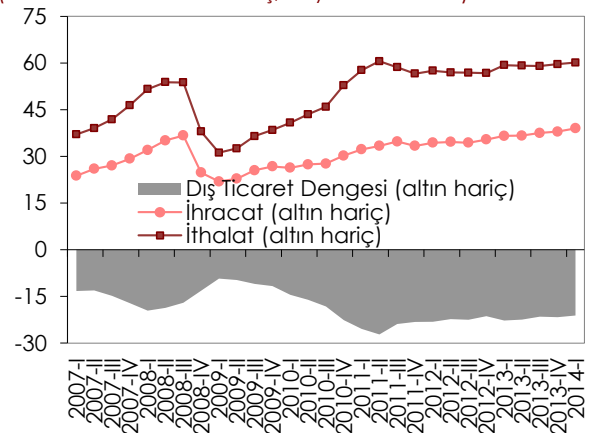
Kaynak: TCMB.

Grafik 2. Dış Ticaret Açığı
(mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 3. İthalat ve İhracat
(mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

1.1 Mal İhracatı

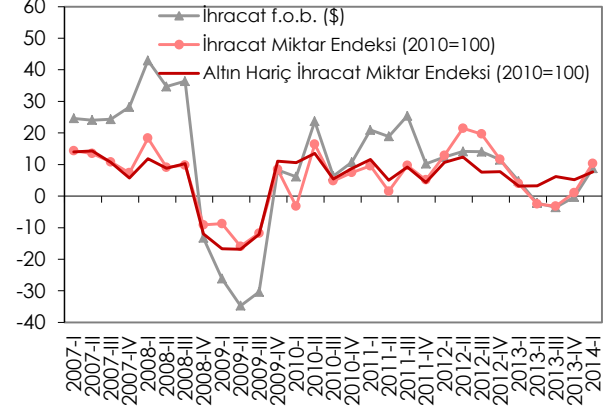
Toplam ihracatta 2013 yılı genelinde yıllık bazda gözlenen düşüş eğilimi, 2014 yılının ilk çeyreğinde altın ihracatından kaynaklanan baz etkisinin sona ermesiyle yerini artış eğilimine bırakmıştır. 2013 yılı genelinde toplam ihracat yıllık yüzde 0,4 oranında gerilerken, yılın ilk çeyreğinde yüzde 8,8 oranında yükselmiştir. Diğer taraftan, söz konusu dönemde altın ihracatındaki ivmelenme dikkat çekmektedir. Altın hariç ihracattaki artış yüzde 6,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Altın hariç ihracat miktar endeksindeki yıllık değişim oranı ise küresel gelişmelere paralel olarak yılın ilk çeyreğinde hızlanmıştır.

2014 yılının ilk çeyreğinde ihracatta AB ülkelerinin payında gözlenen toparlanma sürecinin devam ettiği gözlenmektedir. Söz konusu dönemde AB ülkelerine yapılan altın dışı ihracat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10,6 oranında artış kaydederek, toplam ihracattan daha hızlı bir artış sergilemiştir. Bu gelişme sonucunda AB ülkelerinin Türkiye'nin toplam ihracatı içindeki payı yüzde 44,5'e yükselmiştir. Orta Doğu ve Afrika (ODA) ülkelerinin payı da yüksek seviyelerini korumuş ve söz konusu ülke grubu yüzde 32 pay ile ikinci önemli ticaret ortağı olmayı sürdürmüştür. Diğer taraftan, AB ülkeleri hariç Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın toplam ihracat içindeki payında düşüş dikkat çekicidir.

2013 yılı ikinci çeyreğinden itibaren toparlanma sürecine giren Dünya ekonomisine paralel olarak Türkiye'nin ihracat pazarlarını oluşturan ekonomilerde de canlanma gözlenmektedir. Küresel büyüme 2014 yılının ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 2,8 seviyesinde iken, ihracat ağırlıklı küresel büyüme de bir önceki çeyreğe kıyasla 0,2 puan artarak yıllık yüzde 2 oranına ulaşmıştır. Küresel büyüme ile Türkiye'nin ticaret ortakları ağırlıklı büyüme oranı arasındaki farkın söz konusu dönemde sınırlı da olsa kapanmaya başladığı dikkat çekmektedir.

Grafik 4. İhracat - Nominal ve Reel

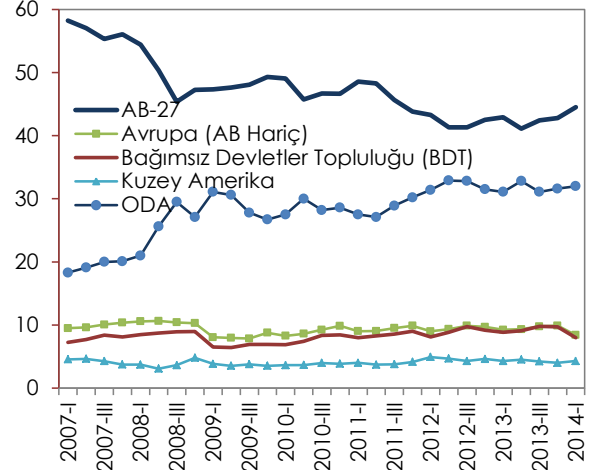
(yıllık yüzde değişim)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 5. İhracatta Seçilmiş Bölge Payları, Altın Hariç

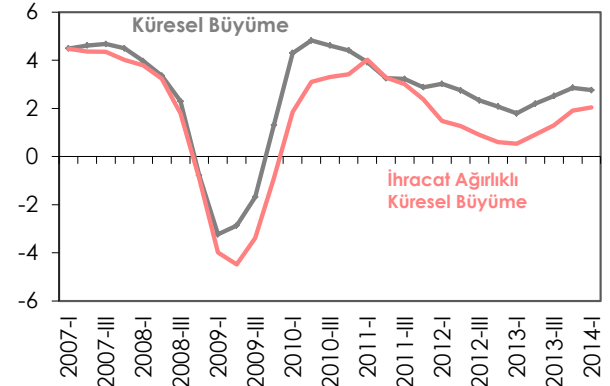
(toplam ihracattaki pay, yüzde)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 6. Türkiye için Dış Talep Göstergeleri

(yıllık yüzde değişim)

Kaynak: Bloomberg, Consensus Forecasts, IMF, TCMB.

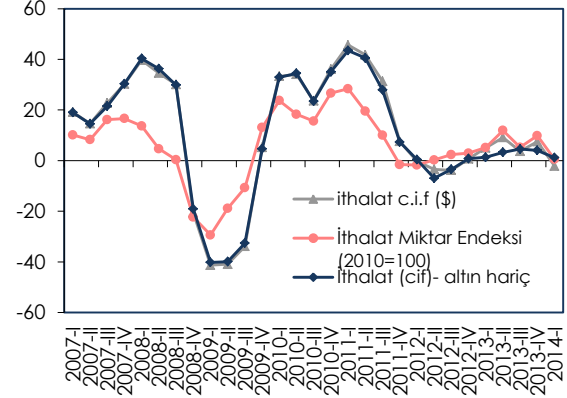
1.2 Mal İthalatı

2014 yılının ilk çeyreğinde gerek iç talepteki yavaşlama gerekse altın ithalatındaki belirgin düşüş ile birlikte toplam ithalat düşme eğilimine girmiştir. 2013 yılının son çeyreğinde yüzde 4,0 seviyesinde olan altın hariç ithalattaki yıllık artış oranının, yılın ilk çeyreğinde yüzde 1,1 seviyesine gerilediği gözlenmektedir. Diğer taraftan, söz konusu dönemde toplam ithalat yıllık bazda yüzde 2,2 oranında gerilemiştir.

Çekirdek ithalat olarak tanımlanabilecek altın ve enerji hariç ithalat mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, 2013 yılında gözlenen yatay seyrin 2014 yılında da devam ettiği gözlenmektedir. 2014 yılının ilk çeyreğinde çekirdek ithalat yüzde 0,1 oranında azalmıştır.

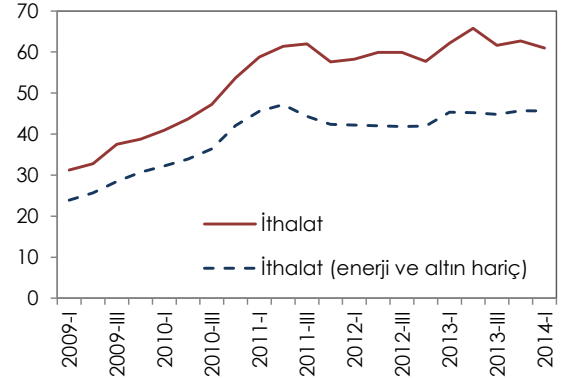
Sadece gelişmekte olan ülkeler dikkate alınarak oluşturulan TÜFE bazlı reel kur endeksi gerileme eğilimini sürdürmüş ve dönem ortalamasının belirgin şekilde altında olan konumunu korumuştur. 2014 yılının ilk çeyreğinde gerçekleşen düşüşle birlikte reel kurun aldığı son değer 2011 yılının üçüncü çeyreğinde gözlenen en düşük seviyenin de altına gerilediği dikkat çekmektedir.

Grafik 7. İthalat-Nominal ve Reel
(yıllık yüzde değişim)

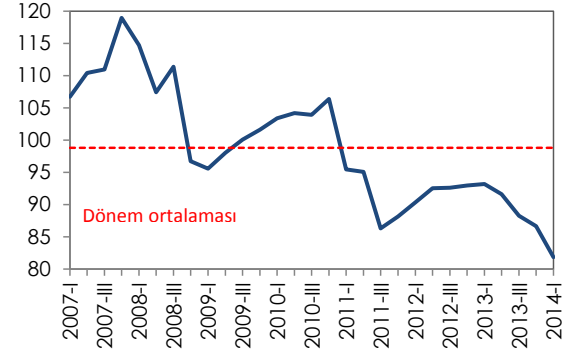
Kaynak: TÜİK.

Grafik 8. Enerji ve Altın Hariç İthalat
(mevsimsellikten arındırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 9. Reel Efektif Döviz Kuru
(gelişmekte olan ülkelere karşı, TÜFE bazlı, 2003=100)

Kaynak: TCMB.

1.3 Küresel Konum

Dünya Ticaret Örgütü'nden elde edilen verilere göre, 2014 yılının ilk çeyreğinde küresel büyümede gözlenen ılımlı artışlara paralel olarak dünya ihracatındaki yukarı yönlü eğilim devam etmektedir. 2013 yılı genelinde yıllık bazda yüzde 2,6 oranında büyüyen dünya ihracatı, 2014 yılının ilk çeyreğinde yıllık bazda 2,8 oranında bir artış sergilemiştir.

Bu dönemde Türkiye'nin dünya ithalatındaki payı azalırken dünya ihracatındaki içindeki payı artış eğilimine girmiştir. Türkiye'nin dünya ithalatı içindeki payı yüzde 1,44 seviyelerinde iken, dünya ihracatı içindeki payı yüzde 0,92 seviyelerindedir.

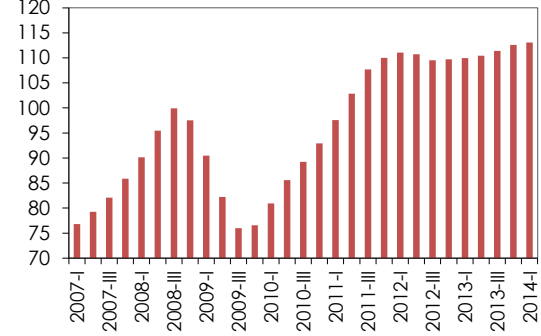
1.4 Dış Ticaret Hadleri

Dış ticaret hadleri iyileşmektedir. 2014 yılı ilk çeyreğinde ihracat fiyatlarındaki gerilemenin ithalat fiyatlarındakine kıyasla daha sınırlı olması nedeniyle dış ticaret haddi 2013 yılının son çeyreğine kıyasla yükselmiştir. Söz konusu dönemde yıllık bazda ihracat ve ithalat fiyatları, sırasıyla, yüzde 1,7 ve 2,6 oranında azalmıştır

Altın hariç incelendiğinde, dış ticaret haddinin gerek bir önceki çeyreğin gerekse 2013 yılı ortalamasının üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. Aynı eğilim enerji fiyatları hariç dış ticaret haddinde de gözlenmektedir.

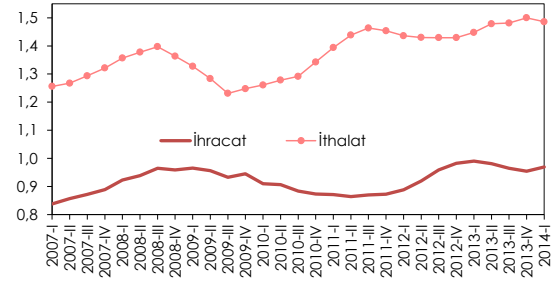
Grafik 10. Dünya İhracatı

(2007-I=100)

Kaynak: TCMB.

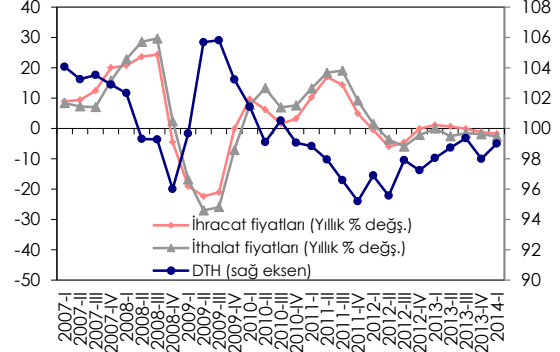
Grafik 11. Türkiye'nin Dünya Ticareti İçindeki Payı (yüzde)

Kaynak: DTÖ.

Grafik 12. Dış Ticaret Hadleri (DTH)

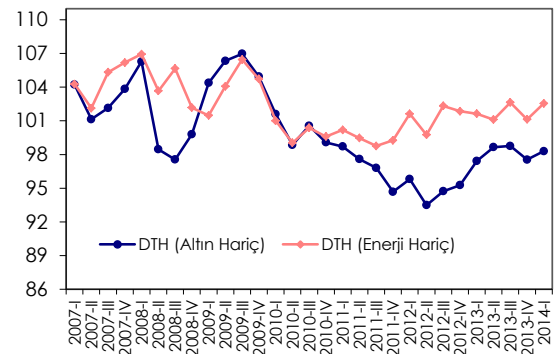
(2010=100)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 13. Altın ve Enerji Hariç DTH

(2010=100)

Kaynak: TÜİK.

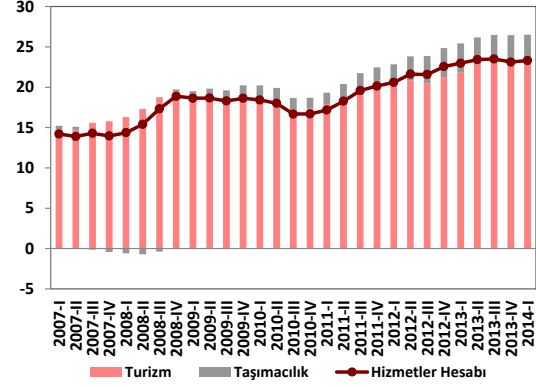
1.5 Hizmetler Hesabı

Cari işlemler dengesinin dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan hizmetler kalemi, yılın ilk çeyreğinde cari dengeye yaptığı olumlu katkıyı sürdürmüştür. Gelen turist sayısındaki artışa bağlı olarak turizm gelirlerindeki yükselişe rağmen, turizm giderlerinin artması net turizm gelirlerinin bu çeyrekte yatay seyretmesine neden olmuştur. Öte yandan, diğer taşımacılık gelirlerindeki artış toplam hizmet gelirlerinin birinci çeyrekte de büyümesine neden olmuştur. Ukrayna ve Rusya'da yaşanan siyasi gelişmeler ise gerek dış ticaret gerekse turizm kalemine etkileri açısından dikkatle izlenmektedir (Kutu 1).

Turizm gelirlerindeki paralel seyre rağmen taşımacılık gelirlerindeki artışla, 2013 yılının aynı dönemine göre yüzde 7,1 artan hizmet gelirlerinin cari işlemler dengesine verdiği olumlu katkı artmıştır. 2014 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre turizm gelirlerinde yüzde 3,6, turizm giderlerinde ise yüzde 13,8 oranında artış gözlenmiştir. Sonuç olarak, 2014 yılının birinci çeyreğinde net turizm gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,5 azalarak 2,8 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Öte yandan, turist sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7,8 oranında artış göstermiştir. Ülke grupları olarak bakıldığında, birinci çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre oransal olarak en büyük artış Asya ve Afrika kıtalarından gelen turist sayılarında gerçekleşmiştir.

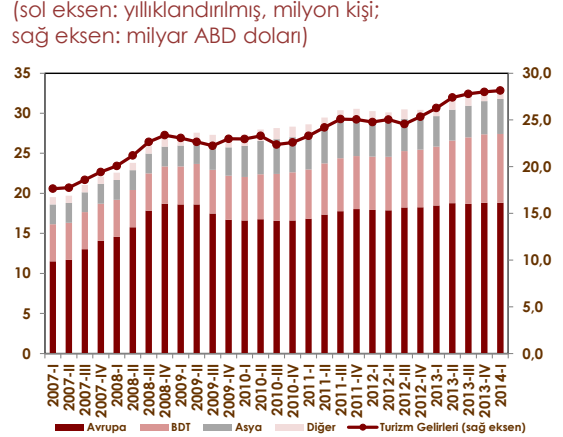
2014 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, yabancı ziyaretçilerin ülkemizde gerçekleştirdiği ortalama harcama tutarı artarken, yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın harcama tutarları azalmıştır. Verilere bakıldığında, yabancı ziyaretçilerin ortalama harcama tutarının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 3,2 artarak 750 ABD doları, yurt dışında ikamet eden vatandaşlarımızın ortalama harcamasının ise yüzde 14,8 azalarak 1006 ABD doları düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

Grafik 14. Hizmetler Hesabı, Turizm ve Taşımacılık
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

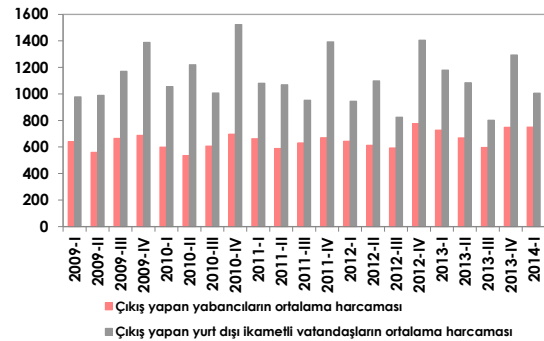
Kaynak: TCMB.

Grafik 15. Türkiye'ye Gelen Turistlerin Ülke Dağılımı ve Turizm Gelirleri
(sol eksen: yıllıklandırılmış, milyon kişi; sağ eksen: milyar ABD doları)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 16. Ortalama Harcama
(ABD doları/kişisi)

Kaynak: TÜİK.

Kutu 1

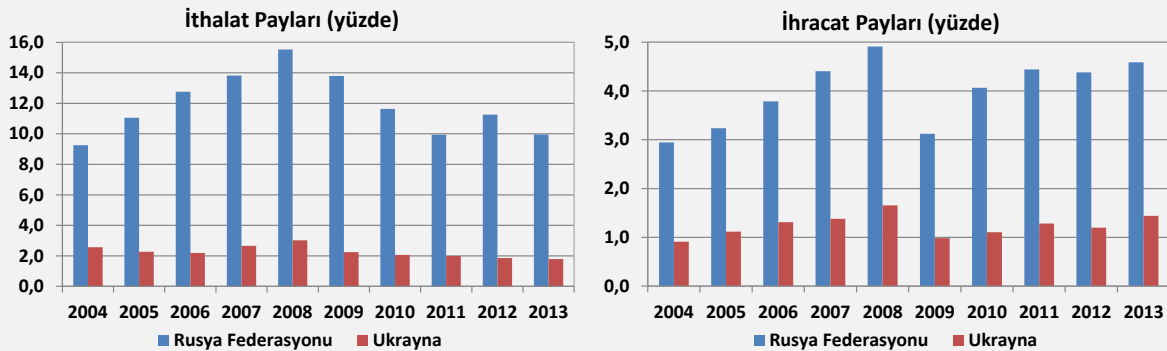
Rusya ve Ukrayna'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi İstatistikleri Açısından Değerlendirilmesi

2014 yılı ilk çeyreğinde Ukrayna ve Rusya'da yaşanan siyasi gelişmeler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de dikkatle izlenmektedir. Bu çerçevede bu kutuda, bahsi geçen siyasi gelişmelerin olası ekonomik etkileri göz önünde bulundurularak, Rusya ve Ukrayna'nın Türkiye'nin ekonomik ve ticari ilişkilerindeki mevcut durumu incelenmektedir.

2013 yılı itibarıyla en çok ithalat yapılan ülke konumundaki Rusya'nın, Türkiye'nin toplam ithalatı içindeki payı incelendiğinde, 2004 yılında yüzde 9,3 olan payın 2008 yılında yüzde 15,5'e yükseldiği, kriz sonrası dönemde ise azalarak 2013 itibarıyla yüzde 10,0'a gerilediği görülmektedir. En çok ithalat yapılan on dördüncü ülke konumundaki Ukrayna'nın ise yüzde 3 ile en yüksek paya ulaştığı 2008 sonrası toplam ithalattaki payı azalarak 2013 yılında yüzde 1,8'e gerilemiştir (Grafik 1). Toplam ihracat içindeki paylar incelendiğinde ise, en çok ihracat yapılan dördüncü ülke konumundaki Rusya'nın 2008'e kadar artan payının kriz döneminde gerilediği ancak, sonrasında süregelen artış eğilimi ile 2013 yılında yüzde 4,6'ya ulaştığı görülmektedir. Benzer bir eğilimle, Ukrayna'nın toplam ihracattaki payı da 2008 kriz döneminde azalmış ancak, daha sonrasında artarak 2013 itibarıyla yüzde 1,4'e ulaşmıştır (Grafik 1).

2013 yılı itibarıyla, Rusya'ya yapılan ihracatta tekstil ürünleri yüzde 17,3, motorlu kara taşıtı ve römorklar yüzde 15,0 ve tarım ve hayvancılık yüzde 14,4 paya sahipken; Ukrayna'ya yapılan ihracatın yüzde 19,9'unu tekstil ürünleri, yüzde 12,3'ünü tarım ve hayvancılık ve yüzde 10,9'unu giyim eşyası ürünleri oluşturmaktadır. Ukrayna'dan yapılan ithalatın yüzde 49,6'sını ana metal sanayi ürünleri, yüzde 10,6'sını kimyasal madde ve ürünler oluştururken; Rusya'dan yapılan ithalatta doğalgaz ve ham petrolün payının yüzde 48,5, kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıtların payının ise yüzde 19,8 olduğu görülmektedir.

Grafik 1: Rusya ve Ukrayna'nın, Türkiye'nin Yıllık İthalat ve İhracatı İçindeki Payları (yüzde)

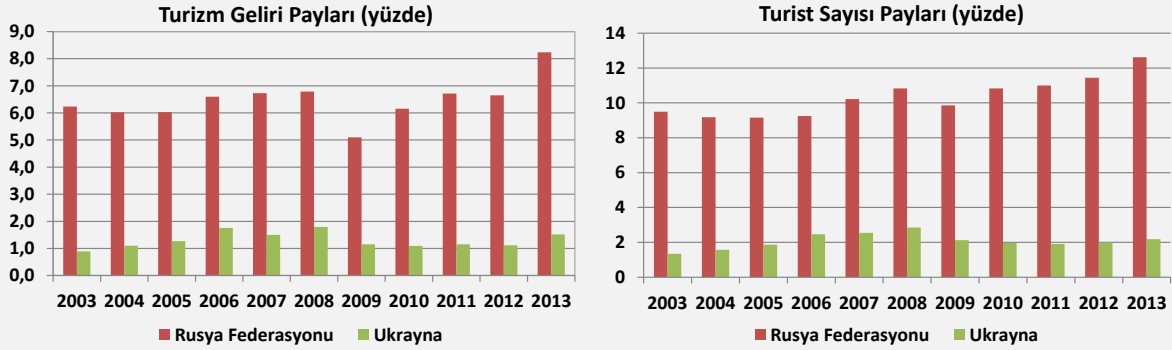

Kaynak: TÜİK

Rusya'nın Türkiye'nin yıllık turizm geliri içindeki payı, 2008 kriz dönemindeki geçici düşüş haricinde, 2003-2012 döneminde yüzde 6 civarında yatay bir seyir izlerken, 2013 yılında payı yüzde 8,2'ye yükselmiştir. Ukrayna'nın yıllık turizm geliri içindeki payı 2008 krizi öncesi yüzde 1,8 ile en yüksek seviyesine ulaşmışken, sonrasında gerileyerek 2013 yılında yüzde 1,5 olmuştur. Rusya'nın,

Türkiye'ye gelen toplam turist sayısı içindeki payı 2003-2008 döneminde ortalama yüzde 9 iken, 2009 yılı sonrası bu pay sürekli artarak 2013 yılında yüzde 13'e ulaşmıştır. Ukrayna'nın Türkiye'ye gelen toplam turist sayısı içindeki payı ise 2007-2008 yıllarında bir miktar yükselmekle beraber 2009 yılından sonra yatay bir seyir izleyerek yüzde 2 seviyesinde seyretmektedir (Grafik 2).

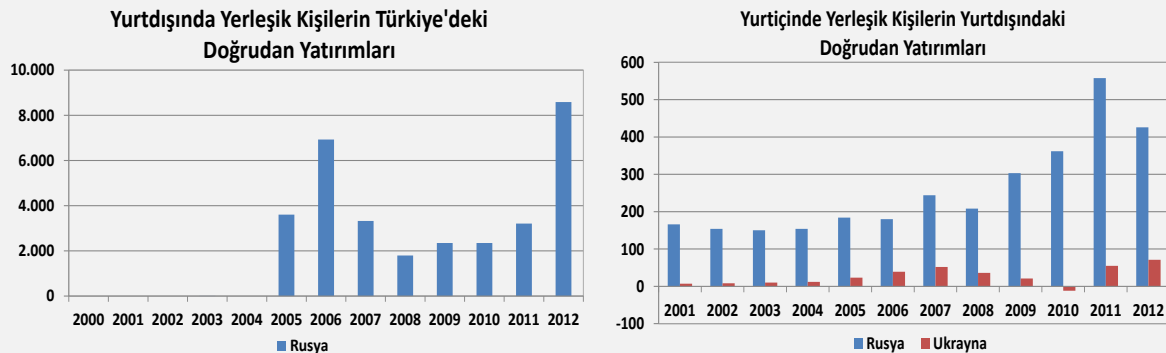
Grafik 2: Rusya ve Ukrayna'nın, Türkiye'nin Yıllık Turizm Geliri ve Türkiye'ye Gelen Turist Sayısı İçindeki Payları (yüzde)

Kaynak: TÜİK

Rusya'nın Türkiye'deki doğrudan yatırım stoku incelendiğinde, 2005 yılında başlayan yatırımların değerinin artarak 2006 yılında yaklaşık 6,5 milyar ABD dolarına ulaştığı gözlenmektedir. 2008 yılına kadar azalan doğrudan yatırımların değeri, 2009 yılı ile beraber tekrar artış eğilimine girmiş, 2012 yılındaki hızlı bir artışla beraber yaklaşık 8,5 milyar ABD doları seviyesine ulaşmıştır. Ukrayna'nın ise 2012 yılı itibarıyla Türkiye'ye yapılmış doğrudan yatırımı bulunmamaktadır. Yurtiçinde yerleşik kişilerin Rusya'ya yaptığı doğrudan yatırım stoku 2001-2008 döneminde ortalama 180 milyon ABD doları seviyesinde iken, 2009 yılında başlayan artış eğilimi ile 2011 yılında 558 milyon ABD doları seviyesine yükselmiştir. 2012 yılında ise Rusya'ya yapılan doğrudan yatırımların değerinin 426 milyon ABD dolarına gerilediği görülmektedir. Yurtiçi yerleşiklerin Ukrayna'ya yaptığı doğrudan yatırımların değeri ise her ne kadar 2007 yılına kadar artış göstererek 52 milyon ABD dolarına yükselse de, 2008 – 2010 yılları arasında azalış göstermiştir. Bu ülkeye yapılan doğrudan yatırımların değeri son yıllarda tekrar artış göstererek 2012 yılı itibarıyla 71 milyon ABD doları seviyesine yükselmiştir (Grafik 3).

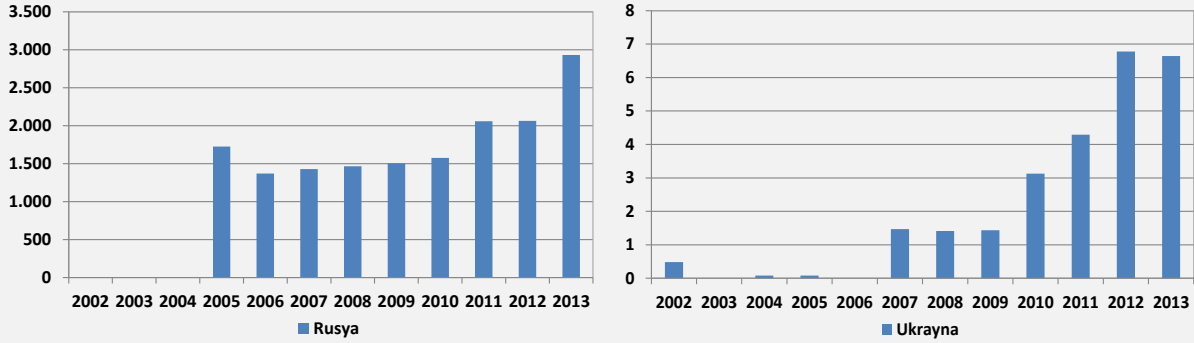
Grafik 3: Rusya ve Ukrayna: Doğrudan Yatırımlar Tutarları (milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB

Özel sektörün Rusya'dan, 2005 yılından itibaren kredi sağlamaya başladığı görülmektedir. 2005-2010 yılları arasında yatay bir seyir izleyen kredi stoku, 2013 yılındaki artışla yaklaşık 2,9 milyar ABD doları seviyesine yükselmiştir. Özel sektörün Ukrayna'dan sağladığı kredi stokunun, 2007-2009 döneminde yaklaşık 1,4 milyon ABD doları seviyesinde iken 2013 yıl sonu itibarıyla 6,6 milyon ABD doları seviyesine ulaştığı gözlenmektedir. Ukrayna'dan sağlanan kredilerde kısa vadeli krediler yer almazken, Rusya'dan sağlanan kredilerin yaklaşık yüzde 0,01'i kısa vadelidir (Grafik 4).

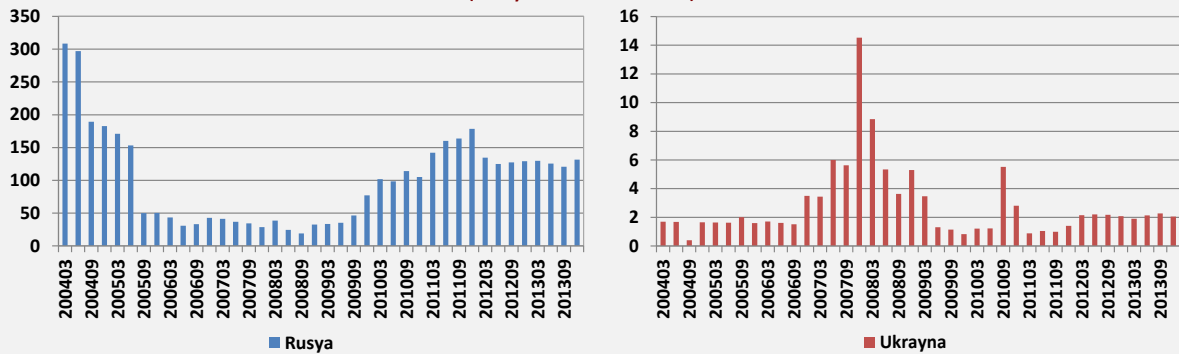
Grafik 4: Özel Sektörün Rusya ve Ukrayna'dan Sağladığı Krediler (milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB

Türk bankacılık sektörünün Rusya'ya sağladığı kredi stoku, 2004 yılı ilk çeyreğinde yaklaşık 308 milyon ABD doları iken, 2006-2009 döneminde ortalama 37 milyon ABD doları seviyesine gerilemiştir. 2010 yılı ile beraber tekrar artışa geçen kredi varlıkları, 2013 yıl sonu itibarıyla 131 milyon ABD doları seviyesinde bulunmaktadır. Bankacılık sektörünün Ukrayna'ya sağladığı kredi stoku ise 2007 yıl sonunda en yüksek değerine ulaşarak 15 milyon ABD doları olmuştur. Bu tarihten itibaren gerileyen kredi stoku 2013 yıl sonunda 2 milyon ABD doları seviyesindedir (Grafik 5).

Grafik 5: Bankacılık Sektörünün Rusya ve Ukrayna'ya Sağladığı Krediler (milyon ABD doları)

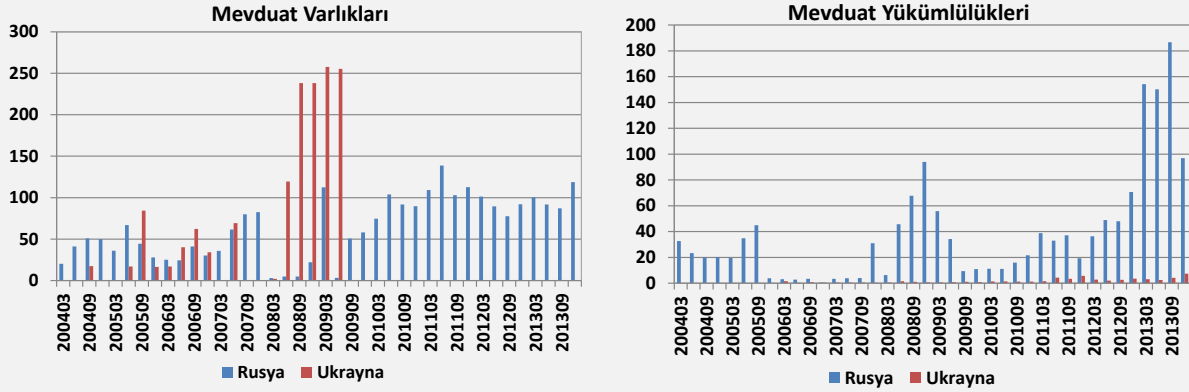

Kaynak: TCMB

Türkiye'de yerleşik kişilerin Rus bankacılık sistemindeki mevduatları incelendiğinde, 2008 krizi öncesi ortalama 45 milyon ABD doları olan mevduatların kriz döneminde çekildiği görülmektedir. Kriz sonrası ise dalgalı bir seyir izleyen Rus bankacılık sistemindeki mevduatların 2013 yıl sonu değeri ise 119 milyon ABD doları seviyesindedir. Türkiye'de yerleşik kişilerin Ukrayna bankacılık sistemindeki mevduatlarının ise 2008 krizinde en yüksek değerine ulaşarak ortalama 250

milyon ABD doları seviyesinde seyrettiği, sonrasında 2012 ortalarına kadar mevduat varlığının olmadığı gözlenmektedir. 2013 yıl sonu itibarıyla ise Ukrayna bankacılık sistemindeki mevduat varlıkları 42.000 ABD doları seviyesindedir (Grafik 6).

Grafik 6: Türkiye'nin Rusya ve Ukrayna'ya Karşı Mevduat Varlık ve Yükümlülükleri
(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB

Diğer taraftan, Rusya'nın Türkiye'de yerleşik bankalardaki mevduatları incelendiğinde, 2008 krizi sonrası artışla 2013 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla 187 milyon ABD doları seviyesine ulaşıldığı görülmektedir. Ancak, 2013 yılı son çeyreğindeki çıkışlarla Rusya'ya karşı mevduat yükümlülükleri 97 milyon ABD doları seviyesine gerilemiştir. Türk bankacılık sisteminin Ukrayna'ya karşı olan mevduat yükümlülükleri ise her ne kadar 2012 yılı sonrası bir artış eğiliminde olsa da 2013 yıl sonu itibarıyla sadece 7 milyon ABD doları seviyesindedir (Grafik 6).

Son olarak, Rusya ve Ukrayna'nın Türkiye'ye yaptıkları portföy yatırımları incelendiğinde, Mayıs 2014 itibarıyla Rusya'nın elinde 251.000 ABD doları değerinde DİBS bulunduğu, Ukrayna'nın ise DİBS yatırımı olmadığı görülmektedir. Öte yandan, Eurobond yatırımları incelendiğinde, 13 Haziran 2014 itibarıyla Rusya'nın 3,3 milyon ABD doları, Ukrayna'nın ise 2,8 milyon ABD doları değerinde Eurobond bulundurduğu görülmektedir.

Özetle Rusya, ticaret ortaklarımız sıralamasında ithalatta birinci, ihracatta ise dördüncü sırada yer alan bir ülke olarak önem arz etmektedir. Ukrayna ise görece düşük ticaret hacmine rağmen en çok ihracat ve ithalat yapılan ilk 20 ülke arasında yer almaktadır. 2013 yılı itibarıyla Rusya, Türkiye'ye gelen turist sayısı ve turizm geliri açısından ikinci; Ukrayna ise turist sayısı açısından dokuzuncu ve turizm geliri açısından onikinci sırada yer almaktadır. Diğer taraftan, Ödemeler Dengesinin çeşitli finansman kalemleri incelendiğinde ise, söz konusu iki ülke ile yapılan işlemlerin belirleyici olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, Rusya ve Ukrayna'daki siyasi ve ekonomik gelişmelerin, özellikle Rusya'nın dış ticaret ve turizm kalemlerindeki önemi nedeniyle yakından takip edildiği, ancak ikinci çeyreğe ait öncü verilerin Ukrayna'ya yapılan ihracattaki yüzde 11'lik düşüş¹ haricinde kayda değer bir gelişmeye işaret etmediği de belirtilmelidir.

¹ 2014 ve 2013 yılları ilk dört ayın karşılaştırmasıdır.

Taşımacılık gelirleri, 2013 yılının ikinci çeyreğinde gerilediği seviyede yatay seyrini sürdürmektedir. 2014 yılı birinci çeyreğinde, taşımacılık hizmet gelirlerinin bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 11,9, giderlerin de yüzde 12,1 oranında artması sonucu net taşımacılık geliri yüzde 11,5 oranında artış göstermiştir. Bu artışta en büyük etken, net navlun giderlerinde gözlenen yüzde 4,5 oranındaki azalış ile diğer taşımacılık gelirlerindeki artış olmuştur. Bilet ve yiyecek-içecek hizmet gelirlerinden oluşan net diğer taşımacılık gelirlerinde ise yüzde 2,7 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu dönemde ithalat taşımacılığında yabancıların payının bir önceki döneme göre 1,4 puan azalarak yüzde 52,4 düzeyinde gerçekleştiği gözlenmiştir.

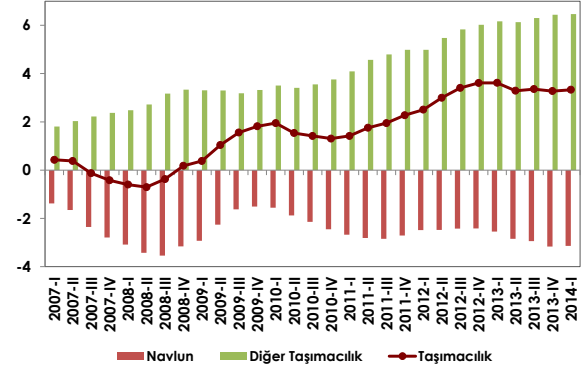
1.6 Gelir Hesabı

2014 yılı birinci çeyreğinde gelir hesabını oluşturan tüm alt kalemlerde net çıkış gerçekleşmiştir. Gelir dengesinden kaynaklanan net çıkışlar, 2014 yılı birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 13,8 artarak 2,3 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Yatırım geliri kalemi altında yer alan doğrudan yatırımlardaki çıkış geçen yılın aynı dönemine göre artarak 0,6, diğer yatırımlardaki çıkışlar ise artarak 0,8 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Portföy yatırımlarında ise geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25 artışla 0,8 milyar ABD doları seviyesinde çıkış gözlenmiştir.

1.7 Cari Transferler

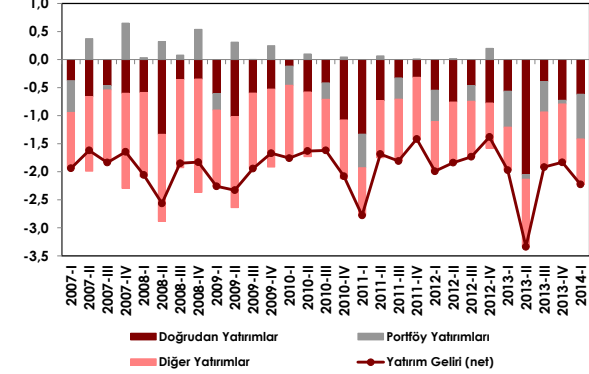
2013 yılı ikinci çeyrekteen itibaren toparlanma eğiliminde olan cari transferlerden kaynaklı net girişler, 2014 yılı birinci çeyreğinde hızlı bir düşüş göstermiştir. Bu dönemde cari transferler, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 48,0 azalışla 131 milyon ABD doları tutarında net giriş kaydetmiştir. Bu azalıştaki en büyük etken, işçi gelirlerindeki azalış ve diğer sektörler altında yer alan diğer transferler kalemindeki net çıkıştaki gerilemeye rağmen, ülkelerarası hibelerin yer aldığı genel hükümet kaleminde gözlenen yüzde 90,2 oranındaki azalış olmuştur.

Grafik 17. Taşımacılık ve Alt Kalemleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

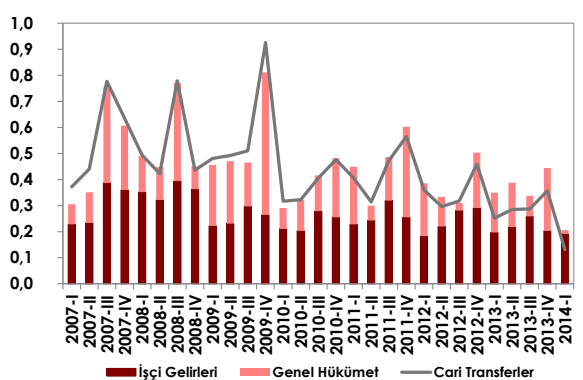
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Grafik 18. Yatırım Geliri (net) Kompozisyonu
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 19. Cari Transferler ve İşçi Gelirleri
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

2014 yılının ilk çeyreği küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği ve iç gelişmelerin de etkisiyle sermaye girişlerinin önemli ölçüde yavaşladığı bir dönem olmuştur. Ödemeler dengesi finans hesaplarına ana başlıklar itibarıyla bakıldığında, bir süredir tarihsel ortalamalarına göre düşük düzeyde seyreden doğrudan yatırımlar 2013 yılının son çeyreğinde başladığı artış eğilimini bu çeyrekte de devam ettirmiştir. Portföy yatırımları ise özellikle TL cinsi enstrümanlardaki azalışın etkisi ile çıkış yönlü gerçekleşmiştir. Diğer yatırım girişlerinde ise gerek bankacılık gerek diğer sektörün borç çevirme oranları 100 düzeyinin üstündeki seviyelerini korumuştur. Öte yandan, yükümlülük ayağında yer alan mevduatlarda geçen yılın üçüncü çeyreğinde başlayan çıkış birinci çeyrekte de devam etmiştir.

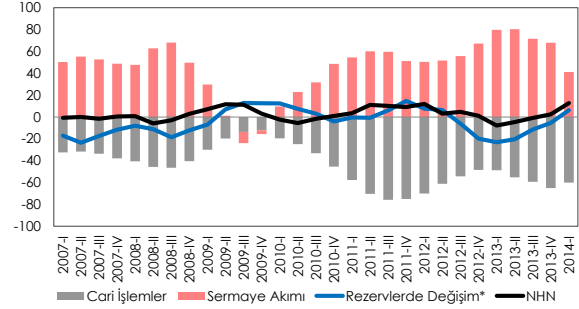
Finansman ihtiyacı 2014 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre azalmıştır. Cari İşlemler Dengesi, Borç Senedi ve Kredi Geri Ödemeleri ile Diğer Varlıklar kalemlerinin toplulaştırılmasından oluşan finansman ihtiyacı kalemi söz konusu çeyrekte 3,5 milyar ABD doları azalarak 23,5 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.²

2014 yılının ilk çeyreğinde toplam yükümlülükleri oluşturan borç yaratmayan yükümlülüklerde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre artış yaşanırken, borç yaratan yükümlülüklerde düşüş gözlenmiştir. 2014 yılının ilk çeyreğinde borç yaratan finansman kaynaklarında 4,1 milyar ABD doları çıkış gerçekleşirken, borç yaratmayan finansman kaynakları 4,6 milyar ABD doları artış göstermiştir.³

2 Bakınız ek tablolar, "Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları".

3 Bakınız ek tablolar, "Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar".

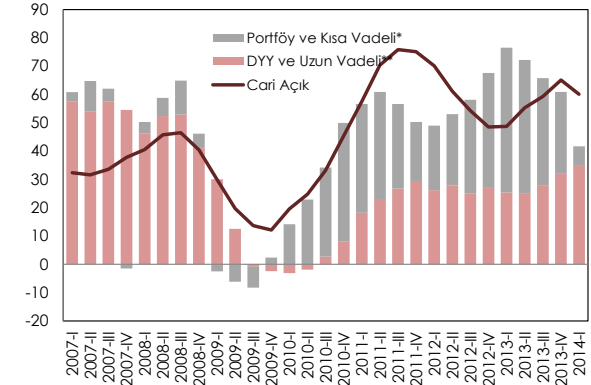
Grafik 20. Cari İşlemler Hesabı ve Net Sermaye Girişleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

* Rezerv değişimi, ödemeler dengesi tablosundan resmi rezervlerin yanı sıra, bankalar ve diğer sektörün efektif ve mevduat varlıklarının toplamından oluşmaktadır. Eksi rakam rezerv artışını, artı rakam ise azalışı ifade etmektedir.

Grafik 21. Cari İşlemler Hesabı ve Finansmanı
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

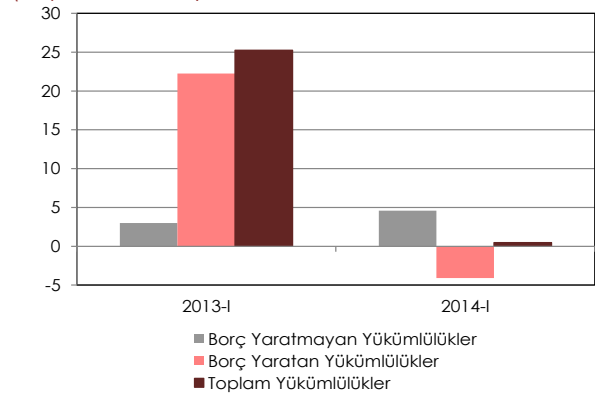

Kaynak: TCMB.

* Hisse senetleri, hükümetin yurtiçi borç senetleri, bankalar ve diğer sektörlerin kısa vadeli kredileri ile bankalardaki mevduat kaleminin toplamından oluşmaktadır.

** Uzun vadeli sermaye hareketleri, bankalar ve diğer sektörlerin uzun vadeli net kredileri ile bankalar ve Hazine'nin yurtdışına ihraç ettikleri tahvilleri kapsamaktadır.

Grafik 22. Finans Hesapları Altında Dış Borç Yaratan ve Yaratmayan Yükümlülükler
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

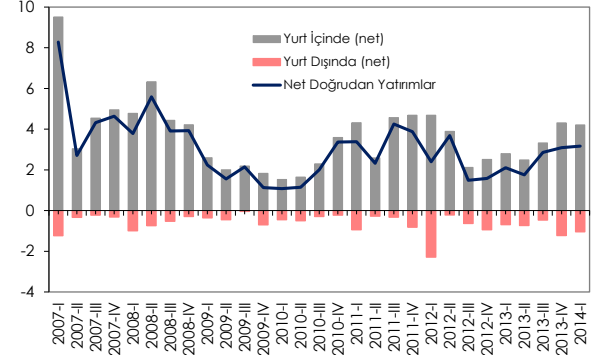
2.1 Doğrudan Yatırımlar

Doğrudan yatırım girişlerinde, uzunca bir süredir devam eden durgun seyirden sonra geçen senenin son çeyreğinde gözlemlenen ılımlı canlanma birinci çeyrekte de devam etmiştir. Avrupa ülkeleri kaynaklı doğrudan yatırımların, özellikle bu çeyrekte sıçrama göstermesi, bölgenin ülkemize yönelik doğrudan yatırımlarda en büyük paya sahip olması nedeniyle önem arz etmektedir.

2014 yılının ilk çeyreğinde, yurt içine yapılan doğrudan yatırımlar 4,2 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiş; bu yatırımlarda elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım alanlarında yapılan yatırımlar ile finans ve sigorta sektörüne yapılan yatırımlar etkili olmuştur. Bu çeyrekte, Asya ülkelerinden gelen yatırımların toplam yatırımlardaki payı yüzde 9,9'a düşerken, Avrupa ülkelerinin toplamdaki payı yüzde 84,9'a yükselmiştir.

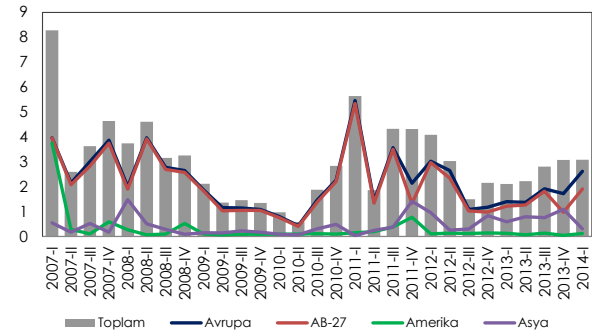
2013 yılı dördüncü çeyreğinde bir sıçrayış gösteren yurt dışına yapılan doğrudan yatırımlar, 2014 yılı ilk çeyrekte bir miktar azalmasına rağmen yüksek seviyelerini korumuştur. Söz konusu yatırımlar, birinci çeyrekte yaklaşık 1,0 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşirken, Avrupa ülkelerinin payı yüzde 70,9'a, Asya ülkelerinin payı ise yüzde 18,3'e gerilemiştir.

Grafik 23. Doğrudan Yatırımlar
(milyar ABD doları)

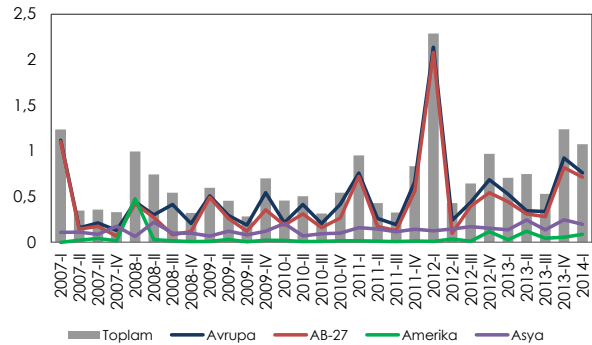
Kaynak: TCMB.

Grafik 24. Yurt İçindeki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 25. Yurt Dışındaki Doğrudan Yatırımlar - Coğrafi Dağılım
(milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

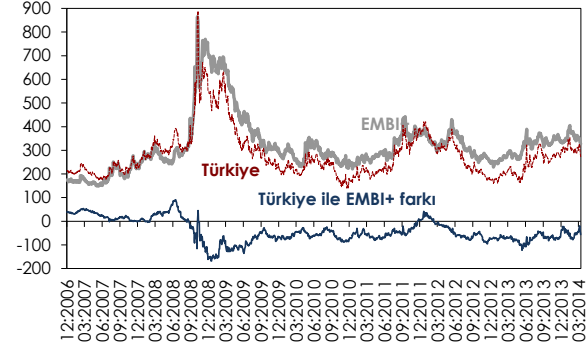
2.2 Portföy Yatırımları

2014 yılının ilk çeyreği küresel risk iştahının dalgalı seyrettiği ve iç gelişmelerin de etkisiyle sermaye girişlerinin önemli ölçüde yavaşladığı bir dönem olmuştur. Enstrüman bazında bakıldığında, yurt dışı yerleşiklerin dönem boyunca Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS)'nde satıcı oldukları, bankaların ise yurt dışı tahvil ihraçlarını sürdürdükleri izlenmiştir. Bu dönemde, Türkiye'nin risk priminin, Gelişen Piyasalar Tahvil Endeksi (EMBI+) ortalama risk priminin altında kaldığı ve söz konusu iki risk priminin birinci çeyrekte dalgalı bir seyir izlediği, ancak bir önceki çeyrek sonuyla karşılaştırıldığında her iki primin de azalış gösterdiği görülmektedir.

2014 yılı ilk çeyreğinde portföy yatırımlarında net çıkış gözlenmiş olup, enstrüman bazında bakıldığında ise yurt dışı yerleşiklerin dönem boyunca DİBS'te satıcı oldukları izlenmiştir. Birinci çeyrekte DİBS piyasasında 3,9 milyar ABD doları düzeyinde net çıkış, hisse senedi piyasasında ise 0,4 milyar ABD doları tutarında net giriş kaydedilmiştir. Hazine'nin bu dönemdeki yurtdışı tahvil ihraçları, faiz oranlarındaki sınırlı artışa paralel olarak yüksek talep görmüştür. Portföyün vade yapısı bir önceki çeyreğe ve bir önceki yılın aynı dönemine göre iyileşme göstermiştir.

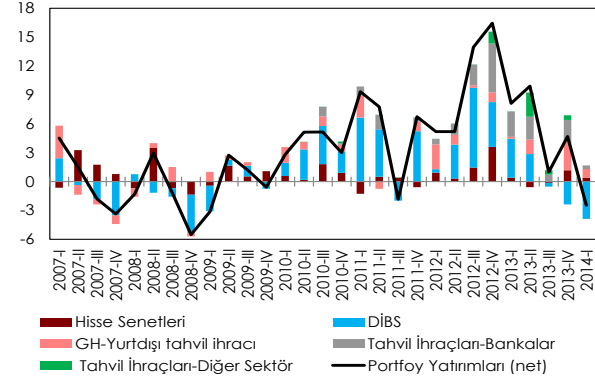
2014 yılı ilk çeyreğinde bankalar yurt dışı tahvil ihraçlarını sürdürürken, diğer sektörler yurt dışı tahvil ihraç gerçekleştirmemiştir. Yılın birinci çeyreğinde bankaların yurt dışında tahvil ihraçları 0,5 milyar ABD doları olmuştur. Öte yandan, bankalar ve diğer sektörlerin yurtiçinde ihraç ettiği borç senetleriyle ilgili olarak, yurt dışı yerleşiklerce sırasıyla 91 milyon ABD doları ve 6 milyon ABD doları net satım gerçekleşmiştir. Ülkemize yapılan portföy yatırımlarının, ABD Merkez Bankası'nın nicel gevşeme programını sonlandıracağı beklentilerinin olduğu 2013 Mayıs ayından bu yana gelişimi Kutu-2'de incelenmektedir.

Grafik 26. İkincil Piyasa Getiri Farkları ve Türkiye'nin Görel Durumu
(baz puan)

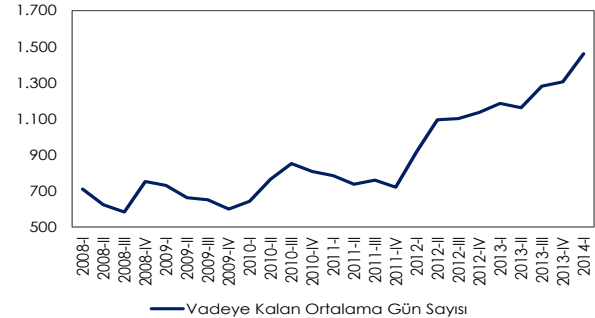
Kaynak: JP Morgan.

Grafik 27. Portföy Yatırımları - Yükümlülükler
(milyar ABD doları)

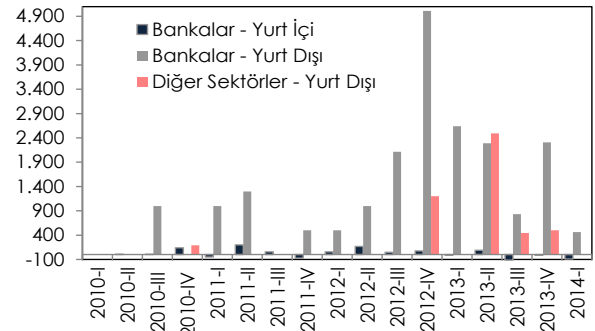
Kaynak: TCMB.

Grafik 28. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki DİBS'lerin Vade Yapısı
(ağırlıklandırılmış piyasa değeri, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 29. Bankalar ve Diğer Sektörlerin Borçlanma Senetleri
(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

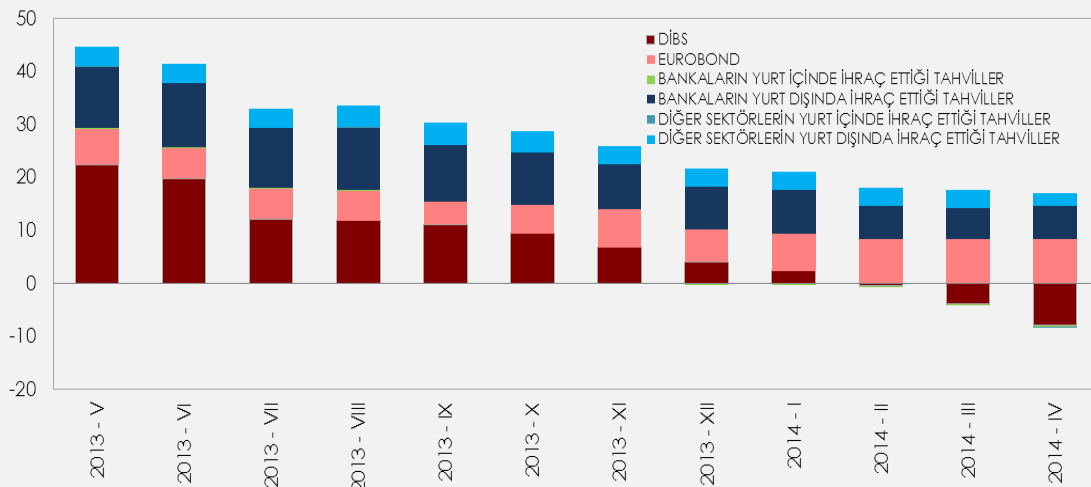
Kutu 2

Nicel Gevşeme Programıyla İlgili Beklentilerin Türkiye'ye Yönelik Portföy Yatırımlarına Etkisi

2013 Mayıs ayında, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Merkez Bankası (Federal Reserve Bank - Fed)'nin, Ağustos 2012'den bu yana uyguladığı nicel gevşeme (quantitative easing – QE) programı dahilindeki aylık menkul kıymet alış miktarını uygun koşullar gerçekleştiğinde azaltmaya hazır olduğunu duyurmasıyla, piyasalarda enflasyon ve işsizlik verilerindeki gelişmelere bakılarak genişlemeci para politikasının yakın zamanda sonlandırılacağı beklentisi oluşmuştur. Küresel piyasalarda uzun süredir devam eden likidite bolluğunun sona yaklaştığı anlamına gelen bu gelişme, aynı zamanda gelişmekte olan ülke piyasalarından sermaye çıkışının başlangıcı olmuştur. Bu gelişmelerden yaklaşık bir yıl sonra, bugün, geçen süreçte ülkemize yapılan portföy yatırımlarının ne yönde geliştiğini gerçekleştiren veriler ışığında görmemiz mümkün bulunmaktadır. Bu kutuda, yurt dışında yerleşiklerin ülkemiz menkul değerlerine yaptıkları portföy yatırımları, türlerine göre miktar ve vade yapısı açısından incelenmektedir.⁴

Yurt dışı yerleşiklerin portföy yatırımları temelde altı kalemden oluşmaktadır: Bunlar, ödemeler dengesi tablosunda “portföy yatırımları/yükümlülükler” kalemi altında yer aldığı sırayla; Hazine'nin yurt içinde (DİBS) ve yurt dışında (Eurobond) ihraç ettiği menkul kıymetler, bankaların yurt içinde ve yurt dışında ihraç ettiği tahviller ile bankacılık dışı özel sektörün yurt içi ve yurt dışında ihraç ettiği tahvillerdir. Grafik 1'de bu kalemlere ait tutarların yıllıklandırılmış dağılımı sunulmaktadır. DİBS'lere yönelik girişlerin 2013 Mayıs ayından itibaren azalarak 2014 Mart ayında çıkışa dönüştüğü, diğer yandan Eurobond'lara yönelik portföy girişlerinin ılımlı artan bir seyir izlediği görülmektedir. Ek olarak, bankaların yurt dışında ihraç ettiği tahvillere yapılan yatırımlarda girişlerin azaldığı, diğer sektörlerin yurt dışında ihraç ettiği tahviller aracılığıyla yapılan girişlerinse nispeten sabit bir seyir izlediği gözlemlenmektedir.

Grafik 1: Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Borçlanma Senetleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

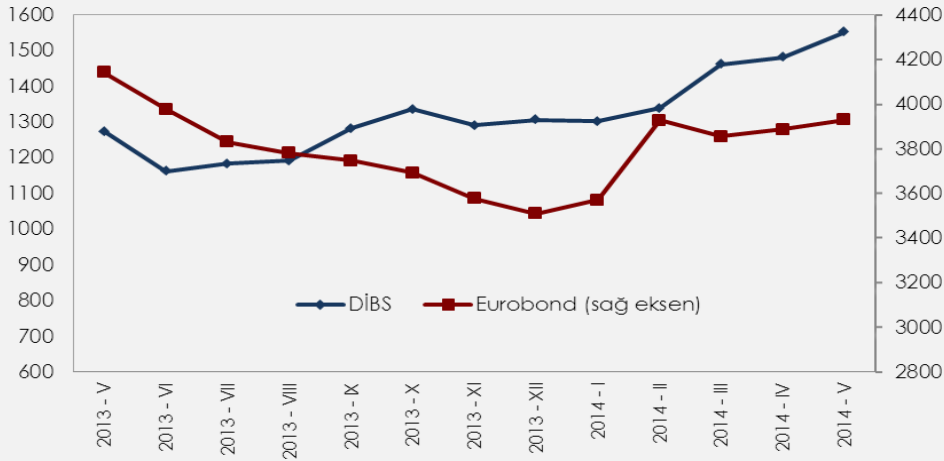
Kaynak: TCMB.

⁴ Yurt dışı yerleşiklerin hisse senedi cinsinden portföy yatırımları bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Yabancı yatırımcıların elinde bulunan DİBS, Eurobond ile bankalar ve diğer sektörlerin tahvillerine ait ortalama vadeye kalan gün sayıları Grafik 2 ve 3'te sunulmaktadır. Gün sayıları, ay sonları itibarıyla yurt dışı yerleşiklerin ellerinde bulunan menkul değerlerin vadeye kalan gün sayılarının hesaplanması ve ABD doları cinsinden stok piyasa değerlerine göre ağırlıklandırılması yoluyla bulunmaktadır. Bu çerçevede, 2013 Mayıs ayından bu yana vade yapısıyla ilgili gelişmeler incelendiğinde, yabancıların portföyünde bulunan DİBS'lerin vadeye kalan ortalama gün sayılarının artan bir eğilim içerisinde olduğu görülmektedir. Nitekim, 2013 Mayıs ayında 1274 gün civarında olan ortalama vade 2014 Mayıs itibarıyla 1551 güne yükselmiştir.

Diğer taraftan, portföy hesabı yatırım araçlarından en uzun vadeye sahip olan Eurobondlar'ın yabancı yatırımcıların mülkiyetindeki kısmına ait bölümüne bakıldığında, vade yapısının 2013 Aralık ayına kadar düşüş eğiliminde olduğu, ardından 2014 Ocak ayı sonu ve Şubat ayı ortasında yapılan ihraçlar sonucu hızlı bir artış gösterdiği ve sonrasında ılımlı bir artış seyri izlediği gözlenmektedir. 2013 Mayıs ayı itibarıyla yabancıların mülkiyetindeki Eurobond cinsi tahvillerin ortalama vadesi 4140 günken, 2014 Mayıs ayına gelindiğinde gün sayısı 3929 gün olarak kaydedilmektedir (Grafik 2).

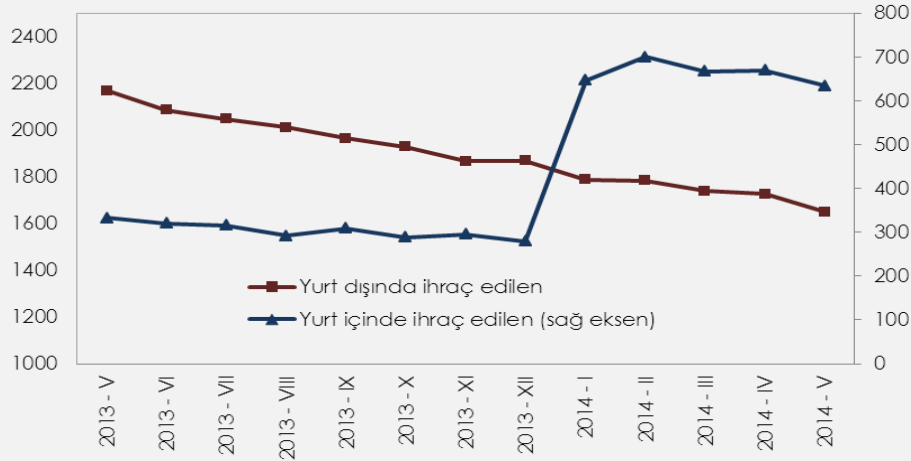
Grafik 2: Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki DİBS ve Eurobondlar'ın Vade Yapısı (gün)

Kaynak: TCMB.

Bankalar ve diğer sektörlerin yurt dışında ihraç ettiği tahvillerin ortalama vadesi, 2013 Mayıs'tan bu yana kurumların yeni ihraçlarında kısa vadeli borçlanmayı tercih etmesinden kaynaklı olarak düşüş eğilimindedir. 2013 Mayıs'ta 2169 gün olan vadeye kalan ortalama gün sayısı 2014 Mayıs ayına gelindiğinde 1650 gün olarak gerçekleşmiştir. Diğer yandan, yurt dışı yerleşiklerin mülkiyetindeki borçlanma senetleri içinde en düşük paya sahip olan, bankalar ve diğer sektörlerin yurt içinde ihraç ettiği tahvillerle ilgili vade tercihleri, 2014 Ocak ve Şubat aylarında uzun vadeli (3-4 yıl) tahvillerin ihraç edilmesiyle büyük bir artış göstermiştir. 2013 Mayıs ayında 332 gün olan vadeye kalan ortalama gün sayısının 2014 Mayıs ayında 634'e çıktığı görülmektedir (Grafik 3). Sonuçta, yurt dışı yerleşiklerin mülkiyetindeki menkul değerlerin vade yapısının DİBS ve yurt içinde ihraç edilen özel sektör tahvilleri açısından uzadığı, öte yandan, Eurobond ve yurt dışında ihraç edilen özel sektör borçlanma araçları açısından sınırlı kısaldığı gözlenmektedir.

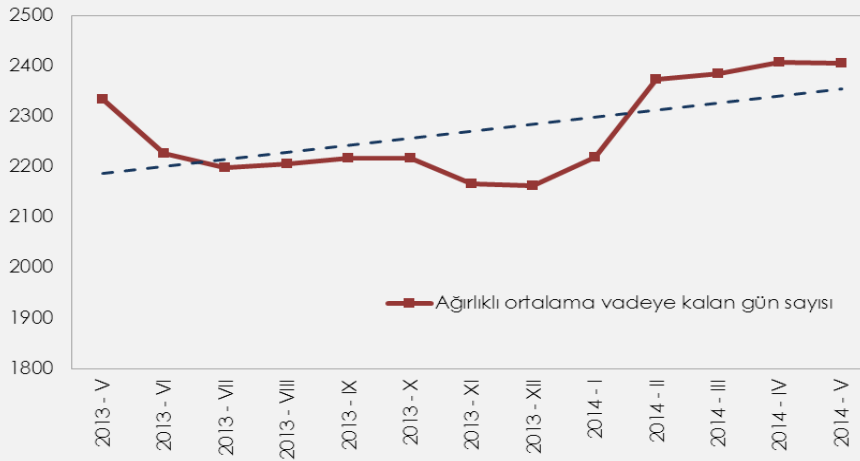
Grafik 3: Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Banka ve Diğer Sektör Tahvillerinin Vade Yapısı (gün)

Kaynak: TCMB.

Portföy yatırımlarının genelini görmek açısından, ilgili enstrümanlar ABD doları cinsinden stok piyasa değerlerine göre ağırlıklandırılmıştır. Bu çerçevede, hesaplanan ortalama vade verisi, yabancı yatırımcıların vade tercihinin 2013 Mayıs ayındaki beklenti değişikliğinin ardından ilk etapta kısaldığını, 2013 Aralık ayından bu yana ise artarak eski düzeyine ulaştığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, 2013 Mayıs sonu itibarıyla 2334 gün (yaklaşık 6,40 yıl) olan yabancı portföyünün ortalama vadesi Mayıs 2014 sonu itibarıyla 2406 güne (yaklaşık 6,59 yıl) ulaşmıştır (Grafik 4).

Grafik 4. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Kıymetlerin Vade Yapısı (gün)

Kaynak: TCMB.

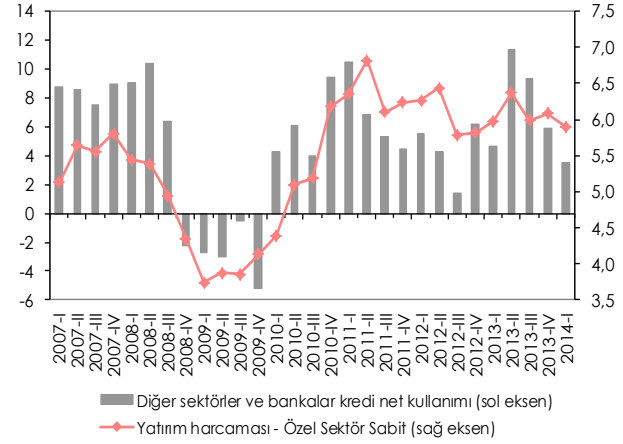
Sonuç olarak, Fed'in nicel genişleme programına son vereceği beklentilerinin başlangıcından bu yana, TL cinsinden ihraç edilen DİBS'lere olan talepte azalma görülürken Eurobond'lara olan talepte artış gözlemlenmektedir. Özel sektör tahvillerine olan talepte ise belirgin bir değişiklik bulunmamaktadır. Toplam portföyün vade yapısında görülen dalgalanmaların Fed'in para politikasına yönelik beklentilere paralel geliştiği gözlenirken, 2013 Aralık ayından itibaren görülen iyileşme dikkat çekmektedir.

2.3 Krediler ve Mevduat

Gerek bankacılık sektörünün gerek diğer sektörlerin yurt dışından kredi türü borçlanmalarında, 2014 yılı ilk çeyreğinde arz yönlü bir kısıt gözlenmemektedir. 2014 yılının ilk çeyreğinde bankaların kredi cinsi borçlanmalarında uzun vadeli borçlanmaya ağırlık verdikleri, kısa vadeli borçlanmada ise bir önceki çeyreğin aksine geri ödeyici konuma geçtikleri görülmektedir. Bu dönemde bankalar uzun vadeli kredilerde net bazda 1,6 milyar ABD doları kredi kullanırken, kısa vadeli kredilerde ise 0,2 milyar ABD doları geri ödemede bulunmuşlardır. Bankaların toplam dış borç çevirme oranı 2014 yılının ilk çeyreğinde azalarak yüzde 108 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna rağmen bankaların tahvil cinsi borçlanmaları da dâhil edildiğinde, bankacılık sektörü toplam borç çevirme oranınının 100 seviyesinin oldukça üzerinde, yüzde 112 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Diğer sektörün temelde yatırımlarının finansmanı için kullandığı yurt dışından uzun vadeli kredileri yılın ilk çeyreğinde -net bazda- giriş yönlü olmuştur. İlgili sektörler bu dönemde uzun vadeli kredilerde 1,3 milyar ABD doları net kullanım gerçekleştirmiştir. Borç çevirme oranları değerlendirildiğinde, diğer sektörlerin 2014 yılının ilk çeyreğinde uzun vadeli dış borç çevirme oranınının yüzde 112,5'ten yüzde 140,1'e yükseldiği görülmektedir.

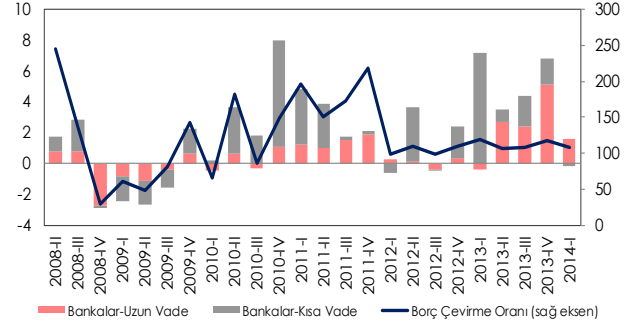
Grafik 30. Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı* ve Diğer Sektörlerin Yatırım Harcamaları (milyar TL, 1998=100, 32 sayılı Karar etkisi dâhil)

* Bankaların yurt içine açtıkları yabancı para cinsinden krediler dâhildir.

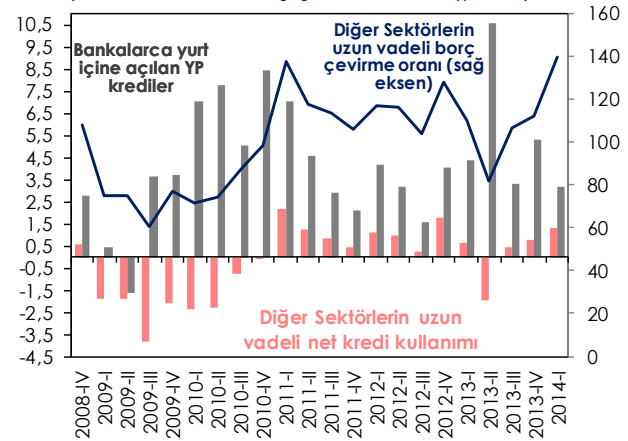
Kaynak: TCMB.

Grafik 31. Bankaların Uzun ve Kısa Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve **Toplam Borç Çevirme Oranı** (yüzde)

Kaynak: TCMB.

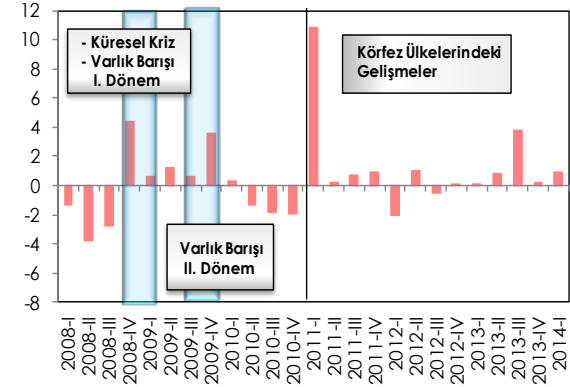
Grafik 32. Bankalarca Yurt İçine Açılan YP Kredileri - Diğer Sektörlerin Uzun Vadeli Net Kredi Kullanımı (milyar ABD doları) ve **Uzun Vadeli Borç Çevirme Oranı** (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışındaki bankalarda bulunan mevduatları, ödemeler dengesi tablosunda “Finans Hesapları / Diğer Yatırımlar / Efektif ve Mevduat / Diğer Sektörler” kalemine kaydedilmektedir. Özellikle kriz zamanlarında bu hesaplarda ortaya çıkan hareketlenmeler, ödemeler dengesi istatistiklerinde sermaye hareketlerinin önemli bir belirleyicisi durumuna gelmişken, kriz dışındaki zamanlarda bu hesaplarda birikim gözlenmektedir. 2014 yılının ilk çeyreği için gösterge niteliğindeki veriler 0,9 milyon ABD dolarlık bir artışa işaret etmektedir.

Grafik 33. Diğer Sektörlerin Yurt Dışı Mevduatı
(milyar ABD doları)

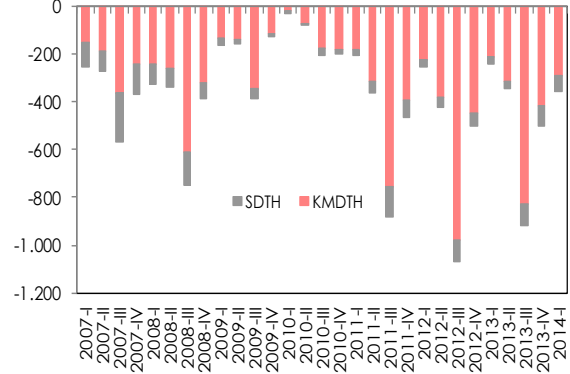

Kaynak: TCMB.

(+): Yurt dışı mevduat azalışı, (-): Yurt dışı mevduat artışı

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın Merkez Bankası nezdindeki döviz hesaplarına uygulanan faizlerin düşürülmesi neticesinde, bu hesaplarda gözlenen azalış eğilimi devam etmektedir. Uzun vadeli kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları (KMDTH) ile süper döviz hesaplarına (SDTH) uygulanan faiz oranı son olarak 2013 yılı Nisan ayında düşürülmüştür. Bu hesaplarda gözlenen en yüksek tutarlı çıkış 2012 yılında gerçekleşmiş olup, 2014 yılının ilk çeyreğinde 0,4 milyar ABD doları tutarında net çıkış gerçekleşmiştir.

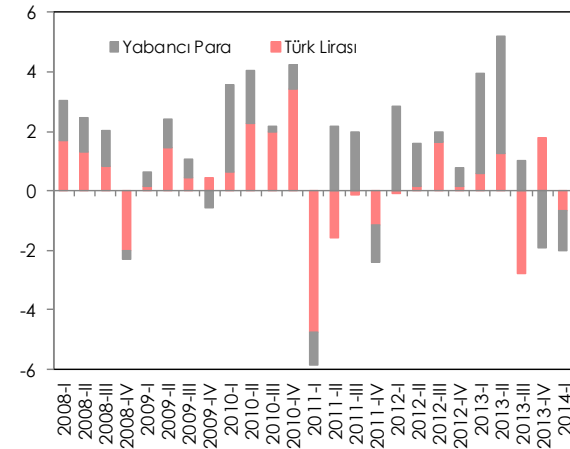
Grafik 34. KMDTH ve Süper Döviz Hesapları
(milyon ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Diğer yatırım kalemi yükümlülükleri içinde yer alan toplam mevduatlarda geçen yılın üçüncü çeyreğinde başlayan çıkış birinci çeyrekte de devam etmiştir. 2014 yılının ilk çeyreğinde yurt dışında yerleşik bankaların yurt içi bankalardaki yabancı para ve Türk lirası mevduatlarında sırasıyla 1.371 milyon ABD doları ve 665 milyon ABD doları net çıkış gerçekleşmiştir.

Grafik 35. Yurt Dışında Yerleşik Bankaların Yurt İçinde Yerleşik Bankalardaki Mevduatı - YP ve TL Dağılımı
(milyar ABD doları)

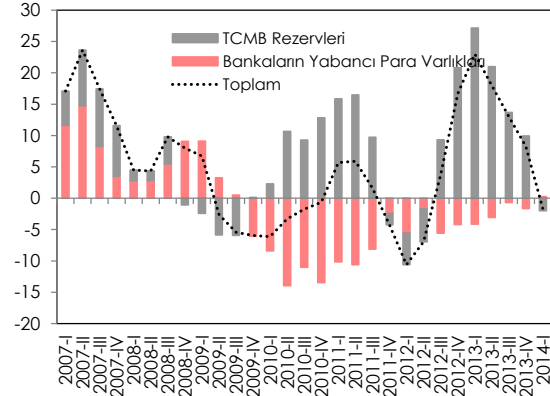
Kaynak: TCMB.

Sermaye girişlerinin azalması ve Ocak ayında Merkez Bankası'nın piyasalara doğrudan satış yönlü döviz müdahalesinde bulunmasının etkisiyle TCMB rezervleri birinci çeyrekte gerilemiştir. Bu çeyrekte ödemeler dengesi tablosundaki resmi rezervlerde 4,9 milyar ABD doları azalış kaydedilmiştir. Bu azalışta, Merkez Bankası'nın bankalara yaptığı döviz satışları ve tahvil anapara ödemeleri etkili olmuştur. Öte yandan, Ocak ve Şubat aylarında Hazine'nin gerçekleştirdiği tahvil ihraçları ile Merkez Bankası'nca ihracatçılara kullanılan reeskont kredilerinin geri dönüşleri ve bankaların Merkez Bankası nezdinde tuttıkları munzam karşılıklarındaki artış başlıca girişleri oluşturmuştur.

Rezervlerdeki azalış eğilimi sonucunda TCMB rezervleri, 2013 yıl sonuna göre 4,9 milyar ABD doları azalarak 126,1 milyar ABD dolarına düşmüştür. Söz konusu azalışta, Merkez Bankası'nın Ocak ayında gerçekleştirdiği 3,2 milyar ABD doları tutarındaki doğrudan döviz müdahalesi ile bankalara yapılan 2,6 milyar ABD doları tutarındaki döviz satışı etkili olmuştur. Öte yandan, Mart ayı itibarıyla, orijinal vadesine bakılmaksızın vadesine 1 yıl ve daha az kalmış dış borç verisi kullanılarak hesaplanan "kalan vadeye göre kısa vadeli dış borç (KVDB)", bir önceki çeyrek sonuna göre yüzde 1,5 azalarak 165,2 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, rezerv yeterlilik göstergelerinden biri olarak kabul edilen uluslararası rezervlerin "kalan vadeye göre KVDB stoku"na oranı yüzde 86 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yurtdışı şube ve iştirakler hariç tutulduğunda söz konusu oran, yüzde 101 olarak hesaplanmaktadır.

Net Hata ve Noksan (NHN) kalemi, bu yılın ilk çeyreğinde yaklaşık 6,7 milyar ABD doları net giriş kaydetmiştir. Yıllık bazda bakıldığında, ilk çeyrekte kümülatif NHN'nin 12,8 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleştiği ve toplam döviz gelirlerine oranının da yüzde 5,8 olduğu görülmektedir (Kutu 3).

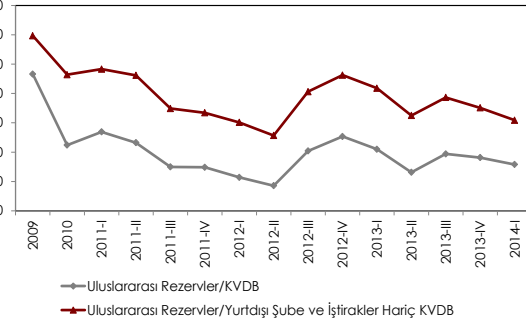
Grafik 36. Uluslararası Rezervler
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

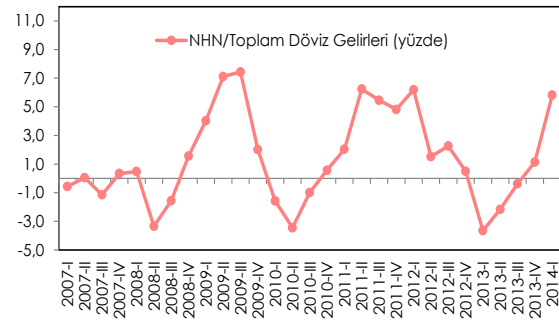
Not: (+) artış; (-) azalış

Grafik 37. Uluslararası Rezervlerin Kalan Vadeye Göre KVDB Stokuna Oranı (yüzde)

Kaynak: TCMB.

Grafik 38. Net Hata Noksanın Toplam Döviz Gelirlerine Oranı
(yıllıklandırılmış, yüzde)

Kaynak: TCMB.

Kutu 3

Net Hata ve Noksan Kalemindeki Güncellemeler

Türkiye’de ödemeler dengesi istatistikleri, uluslararası standartlarla tam uyumlu olup ilgili ayı takip eden altı hafta içerisinde yayımlanmakta ve bu uygulama ile Türkiye zamanlılık açısından öncü ülkelerden biri konumunda bulunmaktadır. Diğer taraftan, izlenen revizyon politikası çerçevesinde geçmişe ait verilerde güncelleme yapılabilmektedir. Şöyle ki; Aralık hariç diğer cari ay verileri yayımlanırken geçmişe dönük olarak kısa vadeli dış borçlar ile özel sektörün uzun vadeli dış borcuna ilişkin veriler 2002 yılına kadar olan verilerde, diğer kalemlerde ise cari yıl ve bir önceki yılın aylık verilerinde; Aralık ayı verileri yayımlanırken tüm kalemlerin önceki beş yıl verilerinde revizyon yapılabilmektedir. Bunun dışında, istatistikleri oluşturan verilerde yüksek tutarlı değişiklik yapılması gerektiğinde, kamuoyuna bilgi verme kaydıyla, geçmiş yıllara ait istatistikler güncellenebilmektedir. Söz konusu güncellemelere ilişkin duyurular ise Bankamızın ödemeler dengesi istatistikleri sayfasında “Uygulama Değişikliklerine İlişkin Duyurular” ve “Yapılacak Revizyonlara İlişkin Duyurular” başlıkları altında yer almaktadır.

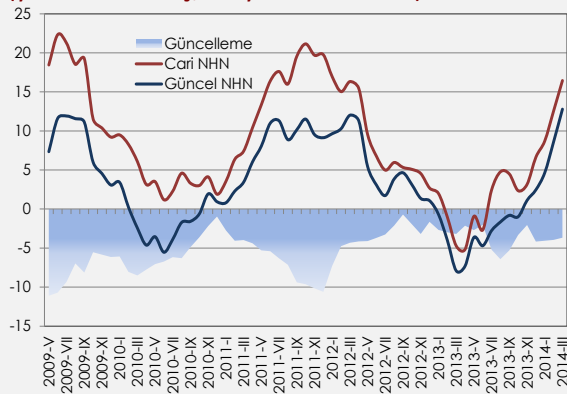
Ödemeler dengesi istatistiklerinde verilerin farklı kaynaklardan elde edilmesi değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları yaratmakta; söz konusu farklar, “Net Hata ve Noksan-NHN” kalemi olarak ödemeler dengesi tablosuna yansımaktadır. NHN kaleminin zaman içindeki seyri incelendiğinde, 2008 yılından bu yana pozitif bakiye verdiği, ancak ödemeler dengesi istatistiklerini oluşturan verilerdeki güncellemeler sonucu sürekli aşağı yönlü revize edildiği gözlenmektedir. Bu kutuda, aylık NHN verilerinin ilk yayımlandığı tarihteki değerleri ile 2014 yılı Nisan ayı ödemeler dengesi istatistikleri yayınındaki değerleri karşılaştırılarak, NHN kalemindeki güncellemelerin büyüklüğü ve bu güncellemeleri belirleyen temel kalemler incelenmektedir.

NHN kalemi, yıllıklandırılmış veriler baz alınarak ve 2009 yılının Mayıs ayından itibaren cari ay değerleri ve Nisan 2014 itibarıyla güncel verileri karşılaştırmalı olarak Grafik 1’de gösterilmektedir. Grafik’te ilgili ayların NHN verilerinin ilk yayımlandığı tarihteki değerleri “Cari NHN” olarak, Nisan 2014 ödemeler dengesi yayınındaki değerleri ise “Güncel NHN” olarak yer almıştır. Buna göre;

- Yurtiçi ve yurtdışı iktisadi gelişmelere bağlı olarak ödemeler dengesi kalemlerindeki işlemlerin yüksek ve dalgalı seyrettiği dönemlerde, NHN kaleminin de düzey olarak yükseldiği görülmektedir. Nitekim, 2009 ve 2011 yılları söz konusu dönemlere örnek gösterilebilir (Grafik 1). Diğer taraftan, ödemeler dengesi istatistiklerindeki toplam döviz gelir ve giderlerinin mutlak değer cinsinden toplamına göre kıyaslandığında, incelenen dönem boyunca NHN’nin söz konusu büyüklük içindeki payının görece olarak düşük seviyelerde (yüzde - 1,6 - 3,6 aralığında) seyrettiği görülmektedir (Grafik 2).

- Zaman içinde yapılan güncellemeler incelendiğinde, söz konusu güncellemelere neden olan işlemlerin nette NHN'yi azaltıcı yönde etki ettiğini ve NHN'nin düzeyine paralel olarak ilgili döneme ait güncellemelerin de yüksek tutarlara ulaşabildiği görülmektedir. Örneğin, yıllıklandırılmış veriler baz alınarak yapılan hesaplamalarda, küresel krize bağlı iktisadi dalgalanmaların yaşandığı Ağustos 2008 - Temmuz 2009 döneminde NHN'nin tarihi en yüksek değerlerine ulaştığı, ancak bu döneme ait güncellemelerin de aynı şekilde miktar olarak yüksek olduğu görülmektedir. Benzer değerlendirme, 2011 yılı için de geçerlidir (Grafik 1).

Grafik 1: NHN Güncellemeleri
(yıllıklandırılmış, milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

Grafik 2: NHN/Toplam Döviz Gelir ve Giderleri*
(yüzde)

Kaynak: TCMB.

*Dış Ticaret Dengesi, Hizmetler Dengesi, Gelir Dengesi ve Cari Transferler kalemlerinin mutlak değer cinsinden toplamalarını göstermektedir.

Yıllık ve Aralık ayı ödemeler dengesi istatistikleri baz alınarak, 2009 yılından 2013 yılına kadar yapılan çalışmaların NHN kalemi üzerindeki etkileri Grafik 3'te gösterilmekte ve güncellemelere neden olan temel kalemler bazında ayrıştırılmaktadır. Bu çerçevede, cari ay verilerinin ima ettiği NHN düzeylerinin zaman içinde yüzde 50-60 dolaylarında aşağı yönlü revize edildiği görülmektedir. Güncellemeleri belirleyen ana işlemler ise üç ana başlık altında özetlenebilir:

1) Türkiye'de Yerleşik Kişilerin (Bankalar Hariç) Yurt Dışındaki Mevduatları

2008 yılından başlayarak ihracat bedellerinin yurda getirilme zorunluluğunun kaldırılması, bankalar hariç yurt içi yerleşiklerin yurt dışında tuttıkları mevduatlarda artışa yol açmıştır. Anılan gelişme, Ekim 2008'den itibaren NHN kalemindeki artışta da etkili olmuştur. Özellikle kriz zamanlarında ve Varlık Barışı gibi uygulamaların olduğu dönemlerde, bu hesaplarda ortaya çıkan hareketler ödemeler dengesi istatistiklerinde sermaye hareketlerinin önemli bir belirleyicisi durumuna gelmiştir. Bu sebeple, Türkiye'nin ödemeler dengesi istatistiklerinde "Finans Hesapları / Diğer Yatırımlar / Varlıklar / Efektif ve Mevduat / Diğer Sektörler" kalemi için, 2008 yılı verilerinden

başlamak üzere BIS (Bank for International Settlements) tarafından derlenen Yerel Bankacılık İstatistikleri (Locational Banking Statistics) kullanılmaktadır. BIS verileri çeyreklik bazda ve yaklaşık dört aylık bir gecikme ile açıklanmaktadır. BIS verisi yayımına kadar ise bu kalem için banka raporlamalarını esas alan gösterge niteliğinde geçici veriler kullanılmaktadır (Grafik 3). Söz konusu kalem, 2009-2012 yılları arasında 8,2 milyar ABD doları yukarı yönlü güncellenmiştir.

2) Turizm İstatistiklerindeki Yöntemsel Güncelleme

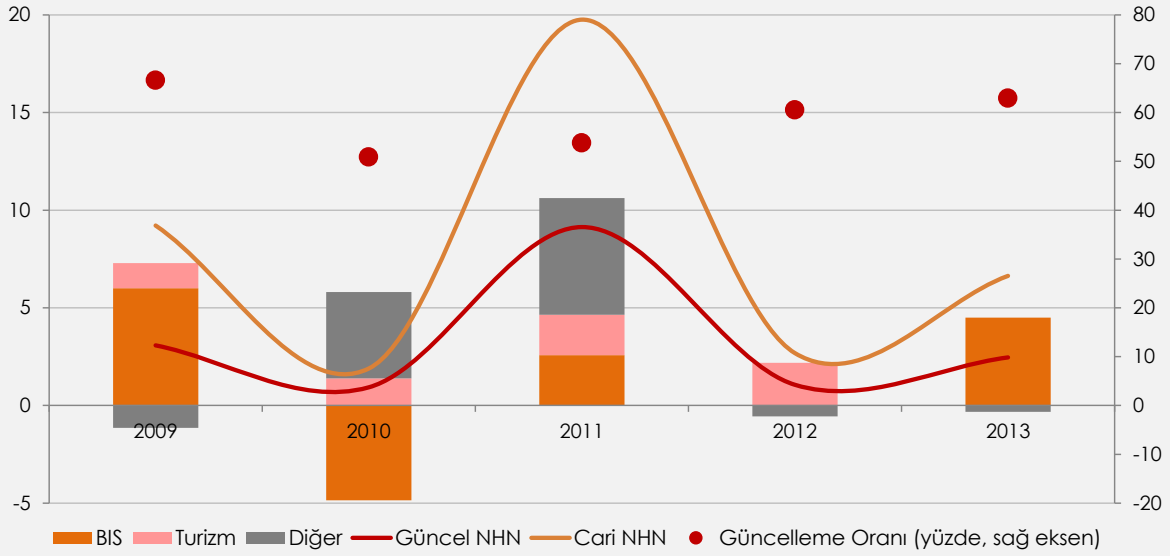
TÜİK tarafından 14 Şubat 2013 tarihinde turizm istatistikleri metodolojisinde yapılan güncellemelerin, 2003-2012 yılları için ödemeler dengesi istatistiklerindeki turizm gelir ve gider kalemlerine yansıtılması, NHN kaleminin aşağı yönlü gerilemesinde önemli etkenlerden biri olmuştur.⁵ Bu kapsamda, 2009-2012 yılları arasında ödemeler dengesi istatistiklerinde yer alan turizm gelirleri kalemi toplam 7,8 milyar ABD doları, turizm giderleri kalemi de 0,9 milyar ABD doları yukarı yönlü güncellenmiştir. Bunun sonucunda, net turizm gelirleri söz konusu dönemde 6,9 milyar ABD doları yukarı yönlü güncellenirken, NHN kaleminde de aynı miktarda gerileme olmuştur (Grafik 3).

3) Diğer Etkiler

Yukarıda açıklanan BIS ve Turizm güncellemeleri haricinde NHN'yi etkileyen diğer faktörler Grafik 3'te "Diğer Etkiler" başlığı altında sınıflandırılmaktadır. Örneğin, dış ticaret istatistiklerinde TÜİK tarafından geçmiş aylara ve yıllara yönelik olarak güncellemeler yapılabilmektedir. Yine TÜİK tarafından bavlul ticareti ile turizm gelir ve giderlerine ilişkin anketler üçer aylık dönemlerde gerçekleştirilmekte ve anket verileri kesinleşinceye kadar, ilgili ayın ödemeler dengesi istatistiklerinde söz konusu veriler tahmin olarak yer almaktadır. Ayrıca, çeşitli kaynaklardan derlenen krediler, portföy yatırımları ve doğrudan yatırımlara ilişkin güncellemeler ile firmalardan doğrudan raporlama yoluyla sağlanan bazı hizmet kalemlerine ilişkin güncellemeler de NHN'yi etkileyen diğer faktörler olarak sıralanabilir (Grafik 3).

⁵ Turizm gelir ve gider istatistiklerinde yapılan güncelleme ve ödemeler dengesi istatistiklerine etkisi için bakınız: "Turizm İstatistiklerinde Yöntemsel Güncelleme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları", TCMB Ödemeler Dengesi Raporu, 2012-IV, Kutu 3.

Grafik 3: Ödemeler Dengesi Kalemlerindeki Temel Güncellemeler ve NHN'daki Güncellemeye Etkisi* (milyar ABD doları)

Kaynak: TCMB.

* Pozitif (negatif) değerler ilgili kalemdaki artışı (azalışı) ve NHN üzerinde aynı miktarda azaltıcı (artırıcı) etkiyi göstermektedir.

Sonuç olarak, uluslararası standartlarda yayımlanan ödemeler dengesi istatistiklerinde, çok sayıda ve değişik veri kaynaklarının kullanılması nedeniyle oluşan değerlendirme, ölçme ve kayıt zamanı farklılıkları NHN kalemini oluşturmakta, ancak zaman içinde kaynak verilerde gerçekleşen güncellemeler, izlenen revizyon politikası uyarınca, geçmiş beş yıla uzanan istatistiklere yansıtılabilmektedir. NHN'nin zaman içindeki cari ve güncel serileri karşılaştırıldığında, ödemeler dengesi kalemlerinde yapılan güncellemelerin NHN kalemindeki dalgalanmaları ilk yayımlandığı değerlere kıyasla azalttığı görülmektedir.

III. Ek Tablolar

Ödemeler Dengesi (milyar ABD doları)

	Ocak-Mart			Mart (yıllıklandırılmış)		
	2013	2014	% Değişim	2013	2014	% Değişim
Cari İşlemler Hesabı	-16,5	-11,6	-30,0	-48,7	-60,0	23,2
Dış Ticaret Hesabı	-17,2	-12,0	-30,1	-65,8	-74,7	13,4
Mal İhracatı	39,7	43,5	9,6	165,5	167,2	1,0
İhracat (fob)	37,0	40,2		154,1	155,1	
Bavul Ticareti	1,8	2,2		6,9	7,9	
Mal İthalatı	-56,9	-55,6	-2,4	-231,3	-241,9	4,6
İthalat (cif)	-58,8	-57,5		-239,4	-250,4	
Uyarılama: Navlun ve Sigorta	2,9	3,1		12,2	13,1	
Hizmetler Hesabı	2,4	2,6	8,0	23,0	23,3	1,3
Turizm (net)	2,8	2,8		21,8	23,2	
Gelir	3,9	4,0		26,3	28,1	
Gider	-1,1	-1,3		-4,5	-5,0	
Diğer Hizmet Gelirleri (net)	-0,3	-0,1		1,1	0,1	
Gelir Hesabı	-2,0	-2,3	13,9	-7,2	-9,6	34,6
Ücret Ödemeleri (net)	-0,1	-0,1		-0,2	-0,3	
Doğrudan Yatırım Gelirleri (net)	-0,6	-0,6		-2,6	-3,8	
Portföy Yatırımı Gelirleri (net)	-0,6	-0,8		-0,7	-1,5	
Diğer Yatırım Gelirleri (net)	-0,8	-0,8		-3,7	-4,0	
Faiz Geliri	0,5	0,4		2,1	1,7	
Faiz Gideri	-1,2	-1,2		-5,7	-5,7	
Cari Transferler	0,3	0,1	-48,0	1,3	1,1	-18,9
İşçi Gelirleri	0,2	0,2		1,0	0,9	
Sermaye ve Finans Hesapları	20,4	4,9	-75,8	56,8	46,1	-18,9
Finans Hesabı (Rezerv Varlıklar hariç)	27,4	0,1	-99,8	84,0	44,1	-47,5
Doğrudan Yatırımlar (net)	2,1	3,2	49,6	8,9	10,8	21,9
Yurt Dışında	-0,7	-1,0		-2,5	-3,5	
Yurt İçinde	2,8	4,2		11,3	14,3	
Portföy Yatırımları (net)	8,1	-2,5	-130,5	43,7	13,1	-70,0
Varlıklar	0,8	-0,3		2,7	1,5	
Yükümlülükler	7,3	-2,2		41,0	11,6	
Yurt Dışı Yerleşikler Hisse Senedi Alı	0,4	0,4		5,7	0,9	
Borç Senetleri	6,9	-2,6		35,3	10,7	
Yurt Dışı Yerleşikler DİBS Alımı	4,1	-3,9		20,5	-3,8	
Hazine Tahvil İhracı	0,2	0,9		2,4	5,3	
Borçlanma	1,7	4,0		5,2	8,4	
Geri Ödeme	-1,5	-3,1		-2,8	-3,1	
Bankalar (net)	2,6	0,4		11,0	5,8	
Diğer Sektörler (net)	0,0	0,0		1,2	3,4	
Diğer Yatırımlar (net)	17,2	-0,6	-103,7	31,4	20,3	-35,3
Varlıklar	1,9	0,9		2,2	0,9	
Ticari Krediler	0,2	-0,9		-0,1	-2,5	
Krediler	-0,6	-0,1		-1,6	-0,1	
Efektif ve Mevduat	2,3	1,9		4,0	0,9	
Bankalar	2,3	1,0		3,4	-1,5	
Yabancı Para	2,6	0,7		4,1	-0,3	
Türk Lirası	-0,3	0,3		-0,7	-1,2	
Diğer Sektörler	0,0	0,9		0,6	5,1	
Yükümlülükler	15,3	-1,5		29,2	19,4	
Ticari Krediler	3,5	-2,3		4,7	-0,2	
Krediler	7,0	3,1		15,2	18,6	
Merkez Bankası	0,0	0,0		0,0	0,0	
Genel Hükümet	-0,3	-0,3		-2,0	-0,8	
Uluslararası Para Fonu	-0,4	0,0		-1,9	-0,4	
Uzun Vade	0,1	-0,3		-0,2	-0,4	
Bankalar	6,8	1,4		12,4	15,9	
Uzun Vade	-0,2	1,6		-0,2	11,6	
Kısa Vade	7,0	-0,2		12,5	4,3	
Diğer Sektörler	0,5	2,0		4,9	3,5	
Uzun Vade	0,6	1,9		3,6	1,3	
Kısa Vade	-0,1	0,1		1,2	2,2	
Mevduat	4,8	-2,4		8,8	0,4	
Merkez Bankası	-0,2	-0,4		-2,2	-2,1	
Bankalar	5,0	-2,1		11,0	2,5	
Resmi Rezervlerdeki Değişim (- artış)	-7,0	4,9		-27,1	2,0	
Net Hata ve Noksan	-3,8	6,7		-8,1	13,9	

Kaynak: TCMB.

Dış Finansman İhtiyacı ve Finansman Kaynakları (milyar ABD doları)

	2013				2013	2014 I
	I	II	III	IV		
Finansman İhtiyacı	-28,9	-33,4	-17,2	-27,1	-106,6	-23,5
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cari İşlemler Dengesi (Cari Transferler Hariç)	-16,8	-20,8	-12,4	-16,2	-66,3	-11,7
Borç Senedi ve Kredi Geri Ödemeleri	-12,5	-14,0	-8,8	-10,1	-45,5	-11,4
Borç Senetleri (Yurtdışı)	-1,5	0,0	-0,2	-0,7	-2,3	-4,2
Uzun Vadeli Krediler	-11,0	-14,0	-8,6	-9,5	-43,1	-7,3
Ticari Krediler	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3	-0,1
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	-0,9	-1,5	-0,5	-1,0	-3,8	-0,5
(IMF)	-0,4	-0,4	0,0	0,0	-0,9	0,0
Bankalar	-3,8	-1,4	-1,7	-2,2	-9,1	-1,9
Diğer Sektörler	-6,3	-11,1	-6,4	-6,2	-29,9	-4,9
Diğer Varlıklar (- artışa işaret etmektedir) 1/	0,4	1,4	4,0	-0,7	5,1	-0,4
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansman Kaynakları	28,9	33,4	17,2	27,1	106,6	23,5
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cari Transferler	0,3	0,3	0,3	0,4	1,2	0,1
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0
Doğrudan Yatırımlar (Net)	2,1	1,8	2,9	3,1	9,8	3,2
Hisse Senetleri (Net)	0,4	-0,6	-0,1	1,2	0,8	0,4
Borç Senetleri ve Krediler	29,8	27,5	12,8	23,1	93,2	9,7
Borç Senetleri	8,4	9,2	0,9	4,0	22,6	1,6
Yurtiçi (Net)	4,1	3,0	-0,5	-2,4	4,1	-4,0
Yurtdışı	4,3	6,3	1,4	6,4	18,5	5,5
Uzun Vadeli Krediler	11,0	13,9	12,1	15,0	51,9	10,5
Ticari Krediler	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,5	0,6	1,2	0,6	3,0	0,2
(IMF)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	3,4	4,1	4,1	7,3	19,0	3,5
Diğer Sektörler	6,9	9,1	6,8	7,0	29,8	6,8
Kısa Vadeli Krediler (Net)	10,4	4,3	-0,2	4,2	18,8	-2,4
Ticari Krediler	3,5	3,4	-3,0	1,8	5,7	-2,3
Merkez Bankası	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Genel Hükümet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bankalar	7,2	0,8	2,0	1,7	11,7	-0,2
Diğer Sektörler	-0,3	0,2	0,8	0,7	1,4	0,1
Mevduatlar (Net)	4,8	5,7	-1,7	-0,1	8,6	-2,4
Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,6	0,1
Net Hata ve Noksan	-3,7	-0,8	7,0	0,0	2,5	6,7
Bankalar Efektif ve Mevduatı 2/	2,3	-1,1	-1,3	-0,1	-0,2	1,0
Rezerv Varlıklar 2/	-7,0	0,5	-2,9	-0,5	-9,9	4,9

Kaynak: TCMB.

1/ Bankaların Döviz Varlıkları hariç

2/- artışa işaret etmektedir.

Ödemeler Dengesi Borç Yaratan ve Borç Yaratmayan Akımlar (milyar ABD doları)

	2013				2013	2014
	I	II	III	IV		
A) Cari İşlemler Dengesi	-16,5	-20,5	-12,1	-15,9	-65,1	-11,6
B) Sermaye ve Finans Hesapları	20,2	21,3	5,2	15,9	62,6	4,9
Sermaye Hesabı	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0
Finans Hesapları	20,2	21,3	5,2	15,9	62,7	4,9
Varlıklar	2,0	-0,4	2,2	-1,9	1,9	-0,4
Doğrudan Yatırımlar	-0,7	-0,7	-0,5	-1,2	-3,1	-1,0
Portföy Yatırımları	0,8	1,3	0,3	0,2	2,6	-0,3
Diğer Yatırımlar	1,9	-1,0	2,4	-0,9	2,4	0,9
Yükümlülükler	25,3	21,2	5,9	18,4	70,8	0,5
Borç Yaratmayan İşlemler	3,0	2,4	3,4	5,3	14,2	4,6
Doğrudan Yatırımlar 1/	2,6	2,8	3,2	4,1	12,7	4,1
Portföy Yatırımları/Hisse Senetleri	0,4	-0,6	-0,1	1,2	0,8	0,4
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,2	0,3	0,0	0,6	0,1
Borç Yaratan İşlemler	22,3	18,8	2,5	13,1	56,6	-4,1
Portföy Yatırımları/Borç Senetleri	6,9	9,2	0,8	3,3	20,2	-2,6
Ticari Krediler	3,5	3,3	-3,0	1,8	5,6	-2,3
Krediler	7,0	0,6	6,4	8,1	22,1	3,2
Mevduatlar	4,8	5,7	-1,7	-0,1	8,6	-2,4
Diğer Yatırımlar/Diğer Yükümlülükler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rezerv Varlıklar	-7,0	0,5	-2,9	-0,5	-9,9	4,9
C) Net Hata ve Noksan	-3,7	-0,8	7,0	0,0	2,5	6,7

Kaynak: TCMB.

1/ Doğrudan Yatırımlar içerisinde yer alan "Diğer Sermaye", Borç Yaratan İşlemler altındaki krediler kaleminde gösterilmektedir.

2/ Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından 2009 Ağustos ve Eylül aylarında IMF üyesi ülkelere, Fon'daki kotalarına paralel olarak SDR tahsisatı yapılmıştır. Buna göre, Türkiye'ye tahsis edilen SDR karşılığı 1.497 milyon ABD doları, ödemeler dengesi istatistiklerinde "Finans Hesapları" altında "Diğer Yatırımlar / Diğer Yükümlülükler" ve "Rezerv Varlıklar / Resmi Rezervler / Döviz Varlıkları" kalemleri altında kaydedilmiştir.

Geçmiş Ödemeler Dengesi Raporlarında Yayımlanan Kutular

2013-IV

- Kutu 1. Euro Bölgesi İktisadi Gelişmelerinin Doğrudan Yabancı Yatırım Girişine Etkisi
- Kutu 2. Reeskont Kredilerinin Uluslararası Rezervlere Etkisi
- Kutu 3. 2014 Yılı Dış Borç Servisine Yönelik Bir Değerlendirme

2013-III

- Kutu 1. AB Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Suriyeli Sığınmacılar ile İlgili Turizm İstatistiklerinde Yapılan Düzeltme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 3. Uluslararası Yatırım Pozisyonu: Türkiye İçin Bir Analiz
- Kutu 4. Özel Sektör Dış Borç Stoku

2013-II

- Kutu 1. Türkiye'nin Elektrik Üretimine Yönelik Enerji İthalatı
- Kutu 2. Altın Dış Ticaretinin Cari Açık Üzerindeki Etkisi ve Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 3. Yatırım Geliri Dengesi ile Uluslararası Faiz Oranları
- Kutu 4. ROM Uygulaması ve Uluslararası Rezervlerdeki Yapısal Değişim

2013-I

- Kutu 1. Türkiye'de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısı: 1990-2012 Dönemi
- Kutu 2. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Menkul Değerlerin Vade Yapısı
- Kutu 3. Net Hata ve Noksan Kalemindeki Çıkış Yönlü Hareket

2012-IV

- Kutu 1. Cari Açık Finansman Kalitesinin Makro Gösterimi
- Kutu 2. İhracatta Yerli ve Yabancı Katma Değer Oranları
- Kutu 3. Turizm İstatistiklerinde Yöntemsel Güncelleme ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Yansımaları
- Kutu 4. IMF Kaynak Kullanımı ve Ödemeler Dengesi İstatistikleri
- Kutu 5. Rezerv Yeterliliği Hesaplamasına Yeni Yaklaşım

2012-III

- Kutu 1. Avrupa Birliği ve ODKA Ülkelerine Yapılan İhracatta Son Dönem Gelişmeler
- Kutu 2. Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat (KMDTH) ve Süper Döviz Hesabı (SDH) Hareketleri ile Net Hata ve Noksan
- Kutu 3. Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu

2012-II

- Kutu 1. Avrupa Birliği'ndeki Son Dönem Gelişmeleri ve Sektörel İhracat
- Kutu 2. Türkiye'ye Gelen Ziyaretçilerin Profili Ve Milliyetine Göre Turizm Gelirlerinin Genel Analizi
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşiklerin Mülkiyetindeki Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Yapısı

2012-I

- Kutu 1. Türkiye'nin İhracat Performansının Ürün ve Ülke Grubu Çeşitlendirmesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi
- Kutu 2. Türkiye'de Yerleşik Kişilerin Yurt Dışındaki Mevduatları ve Net Hata Noksan
- Kutu 3. Yurt Dışı Yerleşikler ile Gerçekleştirilen Repo İşlemleri
- Kutu 4. Net Uluslararası Rezervler

2011-IV

- Kutu 1. Kredi Genişlemesi ve Cari İşlemler Dengesi
- Kutu 2. Suriye'de Ortaya Çıkan Gelişmelerin Türkiye'nin İhracatına Yansımaları
- Kutu 3. Cari İşlemler Açığı ve Finansman Kalemleri
- Kutu 4. Euro Bölgesi Borç Krizinin Türkiye'ye Yönelik Sermaye Akımları Üzerine Etkileri
- Kutu 5. Türkiye'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları
- Kutu 6. Ödemeler Dengesi İstatistikleri Revizyon Politikası Çerçevesinde Yapılan Güncellemeler

2011-III

- Kutu 1. Altın İthalatındaki Artış ve Toplam İthalata Etkisi
- Kutu 2. Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi
- Kutu 3. Türkiye'nin Euro Bölgesinin Sorunlu Çevre Ülkelerindeki Finansal Varlıkları

2011-II

- Kutu 1. Cari İşlemler Açığının Genişlemesinde Dış Ticaret Hadlerinin Etkisi
- Kutu 2. Yurt İçi Yerleşiklerin Sermaye Hareketleri Üzerindeki Belirleyiciliği
- Kutu 3. Yurt İçi Yerleşiklerce Net Efektif Karşılığı Açılan Mevduatlar Kapsamında Net Hata ve Noksan Kaleminin Analizi

2011-I

- Kutu 1. Kuzey Afrika'da Ortaya Çıkan Gelişmelerin Sektör Bazında Türkiye'nin Dış Ticaretine Yansımaları
- Kutu 2. Körfez Ülkelerinde Ortaya Çıkan Gelişmelerin Ödemeler Dengesi Finans Hesapları Üzerindeki Etkisi
- Kutu 3. Bilanço Dışı Yabancı Para Net Genel Pozisyonu Çerçevesinde Swap İşlemlerinin Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Kaydı
- Kutu 4. Uluslararası Rezervler ve Kısa Vadeli Dış Borçlar

2010-IV

- Kutu 1. Kriz ve Kriz Sonrası Dönemde Gelişmekte Olan Ülkelere Sermaye Akımlarının Eğilimi ve Türkiye
- Kutu 2. Yurt İçinde Yerleşik Bankaların Yurt Dışı Şubelerinin (Yurt Dışı Şubeler) 2010 Yılı Ödemeler Dengesi İstatistiklerine Etkisi
- Kutu 3. Kısa Vadeli Dış Borçlar - 2010 Yılı Gelişmeleri